

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή



Η αποβολή του τελικού /n/ μπροστά από άηχα κλειστά σύμφωνα: μια κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση

Νικόλαος Σπυρόπουλος

Επιβλέπων Καθηγητής
Πέτρος Καρατσαρέας

Ιανουάριος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η αποβολή του τελικού /n/ μπροστά από άηχα κλειστά σύμφωνα: μια κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση

Νικόλαος Σπυρόπουλος

**Επιβλέπων Καθηγητής
Πέτρος Καρατσαρέας**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιανουάριος 2018

Περίληψη

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να ερευνηθεί το φωνολογικό φαινόμενο της αποβολής του τελικού /n/ στην Πρότυπη Νέα Ελληνική στους τύπους

- i) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και του θηλυκού οριστικού άρθρου (τον, την)
- ii) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και θηλυκού αορίστου άρθρου (έναν, μίαν),
- iii) των αδύναμων τύπων της αιτιατικής ενικού της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου σε αρσενικό και θηλυκό γένος επίσης (τον, την),
- iv) του δείκτη παρομοίωσης (σαν) και
- v) των δύο δεικτών άρνησης (δεν και μην)

μπροστά από τα άηχα κλειστά σύμφωνα /k p t/ και το προστριβόμενο /t̪s/.

Αυτό το χαρακτηριστικό της φωνολογίας τους διαπιστώνεται μέσα από δέκα μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, οι οποίες περιλαμβάνουν αρχικά ανάγνωση συγκεκριμένου κειμένου και κατόπιν ελεύθερη και χαλαρή συνομιλία.

Μετά τη σύντομη εισαγωγή στην έρευνα ακολουθεί η αναλυτική επισκόπηση της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας, ελληνικής και ξένης, η οποία χρησιμοποιήθηκε για την αποπεράτωση της εργασίας. Ορίζεται σε αυτό το κεφάλαιο η επιστήμη της κοινωνιογλωσσολογίας, στον τομέα της οποίας υπάγεται η έρευνα, εκτίθενται οι απόψεις και σχετικές έρευνες σημαντικών ερευνητών, στο επίκεντρο των οποίων είναι αυτές του πρωτοπόρου σε αυτό το πεδίο William Labov. Μεγάλο κομμάτι του κεφαλαίου της επισκόπησης της βιβλιογραφίας αφιερώνεται στην παράθεση σχετικών με το τελικό - ν σημειώσεων των περιγραφικών γραμματικών της Νέας Ελληνικής, αλλά και στη διδακτορική διατριβή του Μικρού (1999), σχετικά με την κοινωνιολογική προσέγγιση φωνολογικών προβλημάτων της νέας ελληνικής βασιζόμενος στη φωνητική ποικιλία των έρρινων συμφώνων.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι ερευνητικοί σκοποί και στόχοι, καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα, που καλούνται να επιτευχθούν και να απαντηθούν αντιστοίχως μετά το πέρας της έρευνας. Ακολουθεί η μεθοδολογική προσέγγιση της εργασίας μέσω της έκθεσης των κριτηρίων επιλογής των ομιλητών, της διαδικασίας και των χαρακτηριστικών της συνέντευξης (διάρκεια, δομή και σχετικά έγγραφα) και του τρόπου καταγραφής των συνομιλιών. Έμφαση δίνεται εδώ στην περιγραφή του ψυχογλωσσολογικού μηχανισμού του παραδόξου του παρατηρητή (observer's paradox), καθώς και στην προσπάθειά του ερευνητή για άμβλυνση αυτού του παραδόξου. Αναφέρεται επίσης ο τρόπος και η διαδικασία των απομαγνητοφωνήσεων των συνομιλιών για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων.

Στο επόμενο κεφάλαιο έχουμε τα αποτελέσματα, περιγραφή και ανάλυση της έρευνας συνοδευόμενα από πίνακες, στατιστικές αναλύσεις και σχόλια πάνω στα δεδομένα και στα αποτελέσματα που προέκυψαν. Τέλος, ακολουθούν τα συμπεράσματα πάνω σε αυτό το ερευνητικό θέμα, καθώς και οι προτάσεις για περαιτέρω αξιοποίηση των δεδομένων και ανάπτυξη της έρευνας.

Summary

The aim of the present study is to investigate the deletion of word-final -n in spoken Modern Greek in the following forms:

- i) the accusative singular, masculine and feminine, of the definite article (ton, tin)
- ii) the accusative singular, masculine and feminine, of the indefinite article (enan, mian)
- iii) the weak forms of the accusative singular of the third person singular personal pronoun, masculine and feminine (ton, tin)
- iv) the similative marker san
- v) the negation markers ðen and min

before the voiceless stops /k p t/ and the affricate /t͡s/.

The phenomenon is investigated on the basis of spoken data collected from ten speakers using two methods: (a) reading of a short text, (b) sociolinguistic interview.

After a brief introduction to the study, I offer a detailed review of the literature on the topic in which I define and discuss the field of sociolinguistics with an emphasis on the seminal works of William Labov. I cover what standard grammatical descriptions of Modern Greek say about the distribution of word-final -n in the language and also present the findings of Mikros's (1999) doctoral dissertation on the sociolinguistics of nasal consonant in Modern Greek.

I then outline the research aims and objectives as well as the research questions that I set out to address through the study. I present my methodology in terms of the sampling of speakers and the collection of data, emphasizing my efforts to mitigate the effects of the observer's paradox. I also present the process I followed in transcribing the recordings and extracting the relevant data for analysis.

I subsequently present the results of the study using tables and statistical descriptions. I finally formulate the conclusions of the study as well as some future research trajectories.

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την υποχρέωση να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τον επιβλέποντα μου καθηγητή Δρα Πέτρο Καρατσαρέα, καθώς με τη συνεχή στήριξη και υπομονετική καθοδήγησή του στάθηκε σημαντικός αρωγός καθ' όλη τη διάρκεια της επίβλεψης της μεταπτυχιακής μου διατριβής και συνέβαλε αποφασιστικά στην εκπόνηση αυτής της μελέτης υποστηρίζοντάς με σε κάθε φάση της και δείχνοντάς μου εμπιστοσύνη. Επίσης ευχαριστώ θερμά τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στο ερευνητικό κομμάτι, οι οποίοι/-ες με υπομονή και πνεύμα συνεργασίας συνέβαλαν με τη σειρά τους στην πραγματοποίηση της παρούσας διατριβής.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή		1
2	Επισκόπηση βιβλιογραφίας		3
	2.1	Ορισμός της κοινωνιογλωσσολογίας	3
	2.2	Κοινωνιογλωσσολογικές έρευνες - σταθμοί	4
	2.3	Το τελικό /n/ στην ΠΝΕ σύμφωνα με Περιγραφικές Γραμματικές	6
	2.4	Το τελικό /n/ στον Γ. Μικρό	10
	2.5	Μελέτη Arvaniti & Joseph	13
3	Έρευνητικοί σκοποί και στόχοι, ερευνητικά ερωτήματα		15
4	Μεθοδολογία		17
	4.1	Πίνακας συμμετεχόντων/- ουσών στην έρευνα	18
5	Αποτελέσματα: Περιγραφή και Ανάλυση		21
	5.1	Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων Κειμένου	21
	5.2	Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων Συνέντευξης	42
6	Συμπεράσματα & Προτάσεις		64
	6.1	Μεταγλωσσική Ενημερότητα Ομιλητών	64
	6.2	Συμπεράσματα της Έρευνας	65
	6.3	Προτάσεις για περαιτέρω Έρευνα	66
			67
	Παραρτήματα		
A	Προσωπικά	Στοιχεία Συμμετεχόντων	67
B	Έντυπο	Πληροφοριών	69
Γ	Έντυπο	Συναίνεσης Συμμετεχόντων	71
Δ	Κείμενο	Συνέντευξης	72
	Βιβλιογραφία		74

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να ερευνηθεί το φαινόμενο της αποβολής του τελικού /n/ στην προφορική Νέα Ελληνική στους τύπους

- i) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και του θηλυκού οριστικού άρθρου (τον, την)
- ii) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και θηλυκού αορίστου άρθρου (έναν, μίαν),
- iii) των αδύναμων τύπων της αιτιατικής ενικού της προσωπικής αντωνυμίας αντωνυμίας γ' προσώπου σε αρσενικό και θηλυκό γένος επίσης (τον, την),
- iv) του δείκτη παρομοίωσης (σαν) και
- v) των δύο δεικτών άρνησης (δεν και μην)

μπροστά από τα άηχα κλειστά σύμφωνα /k p t/, και το προστριβόμενο /t̪s/ στη βάση σώματος δεδομένων, τα οποία συλλέγηκαν ακολουθώντας τις μεθοδολογικές αρχές της σύγχρονης κοινωνιογλωσσολογικής έρευνας.

Για την ανάλυση της πιο πάνω μεταβλητής πραγματοποιήθηκε έρευνα σε δέκα ομιλητές, οι οποίοι έχει παρατηρηθεί ότι αποβάλλουν το τελικό /n/ πριν τα προαναφερθέντα περιβάλλοντα. Η έρευνα περιελάμβανε μαγνητοφώνηση περίπου 30 λεπτών και περιείχε αρχικά ανάγνωση κειμένου και στη συνέχεια ελεύθερη συζήτηση. Μέσω της έρευνας αυτής εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα για ένα σύγχρονο φωνολογικό φαινόμενο, που δεν έχει μέχρι στιγμής επαρκώς μελετηθεί, όπως φάνηκε από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας είναι τα εξής:

- i) Η αποβολή του τελικού /n/ παρουσίασε μεγαλύτερα ποσοστά κατά την ελεύθερη συνομιλία συγκριτικά με την ανάγνωση κειμένου (35,8% - 72,7% αντίστοιχα).
- ii) Το περιβάλλον προ του οποίου παρατηρήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό αποβολής του τελικού /n/ στα συνολικά δεδομένα των ελεύθερων συνομιλιών ήταν το k- (44,6 %) (αξιοσημείωτη η αποβολή του /n/ προ του συμπλέγματος ks-), ενώ σύμφωνα με τα αντίστοιχα συνολικά δεδομένα κατά την ανάγνωση κειμένου προηγείται το p- (50,6%).

- iii) Η λεξική κατηγορία στην οποία παρατηρείται κατά κόρον απουσία του τελικού /n/ κατά τις ελεύθερες συνομιλίες είναι οι δείκτες άρνησης (58,6%), ενώ κατά την ανάγνωση κειμένου είναι τα οριστικά άρθρα (36%) και ακολούθως οι αντωνυμίες (34,3%).
- iv) Οι περισσότεροι ομιλητές (8/10) ήταν ενήμεροι για αυτή τη φωνολογική προτίμησή τους, αν και οι μισοί (4/8) μόνο μπόρεσαν να δώσουν μία εξήγηση σε αυτό.

Τα αποτελέσματα αυτά είναι πολύ ενδιαφέροντα, καθώς κατέδειξαν με τη μορφή ποσοστών πριν από ποια περιβάλλοντα ήταν πιο συχνή αυτή η γλωσσική επιλογή και τη διαφοροποίηση μεταξύ των δεδομένων της ανάγνωσης ενός συγκεκριμένου κειμένου και της χαλαρής συνομιλίας, κατά τη διάρκεια της οποίας παραμερίζεται εκ των πραγμάτων ευκολότερα το φαινόμενο της εμφάνισης του ψυχογλωσσολογικού μηχανισμού του παραδόξου του παρατηρητή. Η έρευνα απέδειξε ακόμα τον κυρίαρχο ρόλο της φράσεως «δε(ν) ξέρω» μέσα από το υψηλά ποσοστά που συγκεντρώνει άνευ τελικού /n/ στον προφορικό λόγο των συμμετεχόντων.

Κεφάλαιο 2

Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

Τα περιβάλλοντα και οι κανόνες της αποβολής, αλλά και της χρήσης του τελικού /n/ έχουν περιγραφεί από συγγραφείς γραμματικών περιγραφών της Πρότυπης Νέας Ελληνικής (ΠΝΕ), αλλά τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί στον προφορικό λόγο φυσικών ομιλητών μια τάση ανατροπής των δεδομένων. Στο κεφάλαιο αυτό μεταφέρουμε τις απόψεις αυτές, οι οποίες έχουν διαχρονικά διατυπωθεί, ώστε να αποδοθεί η κατανομή του τελικού /n/ στην ΠΝΕ σύμφωνα με τις γραμματικές περιγραφές.

Πρώτα όμως, καθώς αυτό το γλωσσικό φαινόμενο, που αποτελεί θέμα της παρούσης διπλωματικής εργασίας, υπάγεται στον τομέα της κοινωνιογλωσσολογίας, οφείλουμε να ορίσουμε αυτόν τον κλάδο της γλωσσολογίας, να εξηγήσουμε τις έννοιες της γλωσσικής μεταβλητής και επιλογής, καθώς και να παρουσιαστεί το ερευνητικό παράδειγμα της σύγχρονης κοινωνιογλωσσολογίας, όπως αυτό αναπτύχθηκε στα πρότυπα του πρωτοπόρου Αμερικανού γλωσσολόγου ερευνητή William Labov.

2.1 Ορισμός της κοινωνιογλωσσολογίας

Η κοινωνιογλωσσολογία αποτελεί τον επιστημονικό κλάδο που εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο διεπιδρά η κοινωνία και η γλώσσα (Μικρός, 2009 :19). Μέσω του τρόπου, εξάλλου, με τον οποίο μιλάμε εκφράζουμε πλευρές της κοινωνικής μας ταυτότητας και των κοινωνικών εμπειριών μας. Αυτός ο κλάδος έρχεται σε αντιπαράθεση με την κυρίαρχη γλωσσολογία, με το κυρίαρχο, δηλαδή, γλωσσολογικό ρεύμα, καθώς στην ομοιογένεια του γλωσσικού συστήματος και της γλωσσικής κοινότητας αντιτάσσεται η ποικιλότητα. Αυτή η αντιπαράθεση οφείλεται στο ότι το κυρίαρχο γλωσσολογικό ρεύμα αντικατοπτρίζει μια γλωσσική κοινότητα ιδανικών και μεμονωμένων ομιλητών και ακροατών, οι οποίοι δρουν και εκφράζονται σε μια ομοιογενή γλωσσική κοινότητα όντας ανεπηρέαστοι από άλλους κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες (Αρχάκης & Κονδύλη, 2001: 31-33). Μεθοδολογικό εργαλείο των ερευνητών της κοινωνιογλωσσολογίας αποτελεί η γλωσσική μεταβλητή, η οποία αποτελεί ένα γλωσσικό στοιχείο που παρουσιάζει ποικιλία πραγμάτωσης στη γλωσσική χρήση, αλλά διατηρεί την ίδια αναφορική σημασία και συμμεταβάλλεται με εξωγλωσσικούς ή και ενδογλωσσικούς παράγοντες, όπως η κοινωνική τάξη του ομιλητή, το φωνολογικό περιβάλλον και η γραμματική κατηγορία. Τη χρησιμότητά της η μεταβλητή αυτή την οφείλει στο ότι μπορεί να βοηθήσει την

ποσοτική περιγραφή της γλωσσικής χρήσης συσχετίζοντας γλωσσικές και εξωγλωσσικές κατηγορίες με την παρατηρούμενη γλωσσική συμπεριφορά (Μικρός, 2009: 70). Ο όρος «γλωσσική αλλαγή», επίσης, περιγράφεται με μεγαλύτερη ακρίβεια ως φαινόμενο από τον όρο «νεωτερισμός του ομιλητή», καθώς αν οι νεωτερισμοί υιοθετηθούν ευρέως στη γλωσσική κοινότητα, οδηγούν στη γλωσσική αλλαγή, η οποία με τη σειρά της έχει τις ρίζες της στην ποικιλότητα. Οι νεωτερισμοί εισάγονται στη γλώσσα και επεκτείνονται είτε αυθόρμητα, είτε ως αποτέλεσμα μίμησης ομιλητών άλλων κοινοτήτων (Holmes, 2007 :256). Τέλος, στα πλαίσια της θεωρίας και αναφοράς των κύριων όρων της κοινωνιογλωσσολογίας, πρέπει να αναφερθούμε και στην έννοια των κοινωνικών δικτύων, η οποία έχει αποδειχτεί πολύ χρήσιμη στην ερμηνεία μοτίβων χρήσης της γλώσσας, καθώς ερμηνεύει τις διαφορές στην ομιλία εστιάζοντας στη διεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων και όχι μόνο στα κοινωνικά χαρακτηριστικά του ίδιου του ομιλητή (Holmes, 2007 :241). Η καθιέρωση αυτής της μικρο-κοινωνιολογικής μεταβλητής – καθώς εστιάζει στην πιο προσωπική και άμεση πλευρά της κοινωνικής αλληλεπίδρασης – έγινε μέσω των εργασιών των Lesley και James Milroy, αλλά αξιοποιήθηκε και από τις μελέτες των Bloom και Labov (Μικρός, 2009: 151, 156, 158).

2.2 Κοινωνιογλωσσολογικές έρευνες - σταθμοί

Ο Αμερικάνος William Labov (1927-) υπήρξε πρωτοπόρος ερευνητής κοινωνιογλωσσολογικών φαινομένων. Χαρακτηριστικές είναι οι μελέτες του στο νησί Martha's Vineyard (δεκαετία 1960) και στα πολυκαταστήματα της Νέας Υόρκης (αντικείμενο διδακτορικής διατριβής του), όπου με τα δεδομένα που συγκέντρωσε ερεύνησε τη διαστρωμάτωση της Αγγλικής στη Νέα Υόρκη. Παρατηρούσε και κατέγραφε συγχρονικές ποικιλίες γλωσσικών μορφών βγάζοντας χρήσιμα συμπεράσματα για τη γλωσσική ποικιλότητα και αλλαγή. Για την καταγραφή και κωδικοποίηση των δεδομένων της κοινωνιογλωσσολογικής ποικιλίας έκανε χρήση μαγνητοφώνου σε συνδυασμό με την ακουστική ανάλυση των καταγεγραμμένων εκφωνημάτων. Συνεξέτασε, για πρώτη φορά, εξωγλωσσικές μεταβλητές, όπως η ηλικία, η κοινωνική θέση, η γεωγραφική περιοχή και το φύλο του ομιλητή ανοίγοντας το δρόμο σε άλλες αντίστοιχες έρευνες στο μέλλον. Ως βασική πηγή απόκτησης γλωσσικών πληροφοριών χρησιμοποίησε τη συνέντευξη, που είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή πιο τυπικού και προσεκτικού λόγου, αλλά μεταχειρίστηκε και άλλες διαδικασίες, που έκαναν τον ομιλητή να αποσπαστεί από την καταγραφή της γλωσσικής του παραγωγής και να παραγάγει πιο φυσικό και ανεπιτήδευτο λόγο. Αυτή του η στόχευση εδράζεται στον ψυχογλωσσολογικό μηχανισμό προσοχής που δίνουν οι ομιλητές στην ομιλία τους και οδηγεί τους ερευνητές στο να αναζητούν συνθήκες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, τέτοιες ώστε να μειώνεται η προσοχή του ομιλητή στην ομιλία του. Αυτό αποτελεί το γνωστό μεθοδολογικό παράδοξο του παρατηρητή (Μικρός, 2009). Ο ίδιος ο Labov τόνιζε ότι «Ο στόχος της γλωσσολογικής έρευνας στην κοινότητα είναι να ανακαλύψει πώς μιλούν οι άνθρωποι όταν δεν παρατηρούνται συστηματικά. Ωστόσο, η πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα γίνεται μόνο μέσα από συστηματική

παρατήρηση» (Labov, 1972β: 209). Έτσι για να επιτύχει ο Labov την παραγωγή ανεπίσημου και καθημερινού λόγου επιχειρούσε ομιλία με τρίτο πρόσωπο κατά τη συνέντευξη, είτε διαμόρφωνε θεματολογία και συζήτηση εκτός του αντικειμένου της συνέντευξης. Απεναντίας, εκτός της συνεντεύξεως, επίσημο και προσεκτικό λόγο ο Labov κατάφερνε να συγκεντρώσει και μέσω της ανάγνωσης κειμένου εκ μέρους του ομιλητή, κάτι που έγινε και στα πλαίσια της παρούσης έρευνας. Τέλος, ο Labov υιοθέτησε μεθοδολογικά κατά τις έρευνές του την αρχή της υπευθυνότητας, σύμφωνα με την οποία οι ερευνητές δεν θα πρέπει να εξαιρούν από την ανάλυσή τους τύπους, που διαψεύδουν τις ερευνητικές υποθέσεις και να συμπεριλαμβάνουν μόνο αυτούς που τις επιβεβαιώνουν, αλλά αντίθετα να παρουσιάζουν ανεξαιρέτως όλους τους εναλλασσόμενους τύπους της μεταβλητής. Αυτή η αρχή οφείλει να χαρακτηρίζει κάθε γλωσσολογική έρευνα, όπως η παρούσα, ώστε να της προσδίδει κύρος και αξία.

Σπουδαίες κοινωνιογλωσσολογικές έρευνες πραγματοποιήθηκαν και από άλλους ερευνητές σε άλλες περιοχές και με διαφορετικό αντικείμενο. Συγκεκριμένα, ανάλογα αποτελέσματα με αυτά της έρευνας του Labov φαίνεται να έχει η έρευνα του Trudgill στο Norwich της Αγγλίας (1974,1975). Διερευνώντας τη μεταβλητή (ing), η οποία αποτελεί ρηματική κατάληξη της αγγλικής, διαπιστώνει πως ο αποκλίνων τύπος [ɪn] εμφανιζόταν περισσότερο στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις και πως σε όλα τα κοινωνικά στρώματα ο αποκλίνων τύπος από τη νόρμα επιλεγόταν περισσότερο από τους άνδρες συγκριτικά με τις γυναίκες. Αυτή τη γλωσσική επιλογή των δύο φύλων ο Trudgill την αποδίδει στο ότι οι γυναίκες νοιώθουν μεγαλύτερη ανασφάλεια και για αυτό το λόγο με τη χρήση των τύπων νόρμας προσπαθούν να αποκαταστήσουν το κοινωνικό τους γόητρο, εν αντιθέσει με τους άνδρες, στους οποίους η χρήση αποκλίνουσας γλώσσας προσδίδει σκληρότητα και τραχύτητα, χαρακτηριστικά που θεωρούνται επιθυμητά και ένδειξη γοήτρου για την αντρική φύση (Αρχάκης & Κονδύλη, 2001: 71).

Άλλη σημαντική κοινωνιογλωσσολογική έρευνα είναι αυτή της Cheshire στο Reading της Αγγλίας (1978), όπου χρησιμοποιούνται παράλληλα τύποι νόρμας και αποκλίνοντες τύποι. Σε αυτήν την έρευνα, στην οποία οι πληροφορητές ήταν έφηβοι και από τα δύο φύλα, τα αποτελέσματα παρουσιάζουν αναλογίες με αυτά του Trudgill ως προς τη συμπεριφορά των δύο φύλων. Κατέληξε στο ότι στις επισημότερες περιστάσεις η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων ήταν πάρα πολύ έντονη. Τα κορίτσια ευθυγραμμίζονταν περισσότερο και πάλι με τη νόρμα, ενώ οι αποκλίνοντες τύποι εκλαμβάνονταν ως χαρακτηριστικό υποκοιλοτύρας των νέων αγοριών, η οποία παραπέμπει σε σκληρότητα. Η Cheshire καταλήγει στο συμπέρασμα πως η νεανική κουλτούρα και νόρμα προσφέρει πρότυπα που καταδεικνύουν την κοσμοθεωρία, τη συμπεριφορά και τις απόψεις των ομιλητών και επίσης μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά χωρίς να χρησιμοποιείται από ενήλικους (Αρχάκης & Κονδύλη, 2001 :73-74).

Περίφημη και με πολύ σημαντικές έννοιες και όρους για τον κλάδο της κοινωνιογλωσσολογίας είναι η έρευνα της Milroy στο Belfast της Βόρειας Ιρλανδίας σε περιοχές εργατικών τάξεων. Η έρευνα αυτή κατέδειξε τη σημασία

των κοινωνικών δικτύων (στενές σχέσεις μεταξύ συγγενών και ομοθρήσκων) ως ανεξάρτητων μεταβλητών. Τα κοινωνικά δίκτυα αυτά, ως πλέγματα σχέσεων, έχουν το εγώ ενός ατόμου ως πυρήνα. Η Milroy εισήγαγε τους όρους πυκνότητα (density) και πολυνηματότητα (multiplexity) ως βασικούς τομείς του κοινωνικού δικτύου. Όσο περισσότερες είναι οι ιδιότητες μεταξύ των κοινωνικών δεσμών των ατόμων, τόσο πιο πολύ μιλάμε για πολυνήματος δεσμούς, ενώ αν υφίσταται μία μόνο ιδιότητα μεταξύ ενός ατόμου προς το εγώ, τότε έχουμε μονονήματο δεσμό. Η πυκνότητα ενός δικτύου ορίζεται ανάλογα με τον αριθμό των γνωστών του εγώ, που σχετίζονται μεταξύ τους. Έτσι, η Milroy διαμορφώνοντας ένα σύνθετο μαθηματικό τρόπο μέτρησης ισχύος ενός δικτύου, με βάση το βαθμό πυκνότητας και πολυνηματότητας, κατέληξε στο ότι όσο ισχυρότερο είναι ένα κοινωνικό δίκτυο, τόσο περισσότερο τα μέλη του χρησιμοποιούν στοιχεία που ανήκουν στη νόρμα της καθομιλουμένης. Τα ισχυρά δίκτυα, απέδειξε η συγκεκριμένη έρευνα, εντοπίζονται στις κοινότητες της εργατικής τάξης, όπως αυτή του Belfast, αφού η διατήρηση ισχυρών κοινωνικών σχέσεων είναι προϋπόθεση επιβίωσης για τους φτωχότερους πληθυσμούς. Έτσι, η νόρμα της καθομιλουμένης συμβολίζει αξίες αμοιβαιότητας και αλληλοϋποστήριξης (Αρχάκης & Κονδύλη, 2001 :75-78).

2.3 Το τελικό /n/ στην ΠΝΕ σύμφωνα με περιγραφικές γραμματικές

Ακολουθεί, στη συνέχεια, η περιγραφή της φωνολογικής κατανομής του τελικού /n/ στην Πρότυπη Νέα Ελληνική βασισμένη σε γραμματικές περιγραφές και σχετικά δοκίμια.

Σύμφωνα με τις γραμματικές περιγραφές της ΠΝΕ (Holton & Mackridge & Φιλιππάκη-Warburton, 2016· Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2009· Τριανταφυλλίδης, 1941), υπάρχουν λέξεις, που αποτελούν μία ιδιαίτερη κατηγορία, καθώς σε κάποια περιβάλλοντα αποβάλλουν το τελικό /n/. Αυτό το φαινόμενο λαμβάνει χώρα στην αιτιατική αρσενικού και θηλυκού γένους στα οριστικά και αόριστα άρθρα (τον, την, έναν, μίαν· λιγότερο συχνά στα αόριστα σύμφωνα με τους Holton et al., 2016: 49), στις οριστικές και αόριστες αντωνυμίες (τον, την, κανέναν, καμιάν, καθέναν, καθεμιάν), στα απόλυτα αριθμητικά (έναν, μίαν/μιαν), στους δείκτες άρνησης (μην, δεν), στο δείκτη παρομοίωσης σαν και στο οριστικό άρθρο της γενικής πληθυντικού των στον προφορικό, αλλά και στο γραπτό λόγο πριν από τα φωνήεντα, τα άηχα κλειστά σύμφωνα /k, p, t/, τα προστριβόμενα /t̪s/, /d̪z/ και τα ηχηρά κλειστά /b, d, g/. Απεναντίας, το τελικό έρρινο αποβάλλεται πριν από τα τριβόμενα, τα υγρά και τα έρρινα σύμφωνα /v, f, ɣ, x, ð, θ, s, z, l, r, m, n/, εν ολίγοις, δηλαδή, πριν από εξακολουθητικά σύμφωνα και φωνήεντα,

π.χ. τη μητέρα /ti mitéra/, μία δασκάλα /mía ðaskála/, τη χρησιμοποιώ /ti xrisimorió/, τη μισώ /ti misó/, μη γελάς /mi ɣelás/, δε λέω /ðe léo/.

ενώ

π.χ. τον καιρό /ton keró/, έναν πατέρα /énan patéra/, τον ήθελα /ton íthela/, την προσέλαβα /tin prosélava/, μην πας /min pas/, δεν είχα /ðen íxa/, την γκάμα /tin gáma/.

Τονίζεται, όμως, ότι η χρήση του τελικού <-ν> στα άρθρα και τις αντωνυμίες του αρσενικού γένους κατά την ανάγνωση και τη γραφή έχει το πλεονέκτημα της αποφυγής της σύγχυσης σε σχέση με το ουδέτερο γένος και επίσης βοηθά την εκμάθηση από τα παιδιά, αφού απλουστεύει τους κανόνες της ορθογραφίας (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2009: 200).

Οι Holton et al. (1998: 18-19) τονίζουν ότι στον προφορικό λόγο ακριβέστερα στην περίπτωση των άηχων κλειστών συμφώνων δεν διατηρείται το ρινικό σύμφωνο ως αυτόνομος και αυτοτελής φθόγγος, αλλά τρέπει την ηχηρότητα των συμφώνων που ακολουθούν ως εξής:

το σύμφωνο, που έπεται του τελικού /n/, από άηχο γίνεται ηχηρό, δηλαδή

το ρ τρέπεται σε b,

π.χ. τον πατέρα /ton patéra/ → [to(m)batéra]

το k σε g

π.χ. τον κάλεσα /ton kálesa/ → [to(η)gálesa]

και το t σε d

π.χ. την τιμή /tin timí/ → [ti(n)dimí].

Επιπλέον, όσον αφορά την αφομοίωση ως προς το σημείο της άρθρωσης το έρρινο της προκλιτικής λέξης (άρθρα και αντωνυμίες -οριστικές και αόριστες-, δείκτες άρνησης και δείκτης παρομοίωσης) τρέπεται: (1) σε διχειλικό όταν ακολουθείται από διχειλικό κλειστό, (2) σε οδοντικοφατνιακό όταν ακολουθείται από οδοντικοφατνιακό κλειστό (3α) σε υπερωικό όταν ακολουθείται από υπερωικό κλειστό και (3β) σε ουρανικό όταν ακολουθείται από ουρανικό κλειστό.

Αναλυτικότερα, από ορισμένους ομιλητές διατηρείται το έρρινο στοιχείο ως εξής:

1) n + p → mb (→ b)

π.χ. τον παππού /ton papú/ → [tombapú] (→ [tobapú]), τον μπαμπά /ton babá/ → [tombabá] (→ [tobabá])

(2) n + t → nd

π.χ. τον ταχυδρόμο /ton taxiδρόμο/ → [tondaçiδρόμο] (→ [todaçiδρόμο]), την ντομάτα /tin domáta/ → [tindomáta] (→ [tidomáta]).

(3 α) n + k → ηg (→ g)

π.χ. τον κόπο /ton kópo/ → [toηγόπο] (→ [togόπο]), τον γκρεμό /ton gremó/ → [toηgremó] (→ [togremó])

(3 β) n + c → nj (→ j)

π.χ. τον κήπο /ton kίpo/ → [tojήpo] (→ [tojίpo]), την Γκιώνα /tin jóna/ → [tijnóna] (→ [tijnóna])

Από κάποιους άλλους ομιλητές αποβάλλεται το τελικό /n/ τελείως, αφήνοντας ως μόνη ένδειξη της παρουσίας του στο φωνολογικό επίπεδο την ηχηροποίηση του επόμενου συμφώνου:

(1) τον παππού /ton papú/ → [tobarú],

(2) τον ταχυδρόμο /ton taçidromo/ → [todaxidromo],

(3α) τον κόπο /ton kópo/ → [togópo]

(3β) τον κήπο /ton kίpo/ → [tojίpo],

Προτείνεται, επίσης, η γραφή του πλήρους τύπου στην περίπτωση των αρσενικών τύπων του άρθρου, όταν εκείνο προσδιορίζει ένα κύριο όνομα, το οποίο δεν αρχίζει από τους φθόγγους, που προαναφέρθηκαν και προβλέπουν τη χρήση του τελικού <-v> (Holton et al., 1998: 48),

π.χ. τον Νίκο.

Ο Τριανταφυλλίδης, ειδικά, αναφέρει ότι το τελικό <-v> διατηρείται πάντοτε στο άρθρο των, στην προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου αυτόν, τον, καθώς και στο τροπικό επίρρημα σαν (1941: 39),

π.χ. των φίλων μου, αυτόν θέλω, τον βλέπω, σαν λιοντάρι, ειδοποίησέ τον.

Τα ίδια στοιχεία για το φαινόμενο τονίζουν και οι σχολικές γραμματικές προσθέτοντας, όμως, η κάθε μία τις δικές τις παρατηρήσεις για το θέμα. Συγκεκριμένα η «Γραμματική της Νέας Ελληνικής για την πέμπτη και έκτη τάξη του δημοτικού» (Φιλιππάκη-Warburton, Κοτζόγλου, Γεωργιαφέντη & Λουκά, 2012: 55) προβαίνει σε σαφή διαχωρισμό μεταξύ του θηλυκού και του αρσενικού γένους στο γραπτό λόγο, καθώς προτείνει το τελικό <-v> στο αρσενικό να μην αποβάλλεται ποτέ προς αποφυγή σύγχυσης με το ουδέτερο γένος, εν αντιθέσει με το θηλυκό γένος, όπου κίνδυνος σύγχυσης δεν υφίσταται. Επίσης, παρατηρούμε ότι όλες οι νεοελληνικές γραμματικές εξαιρούν από τον κανόνα το δείκτη παρομοίωσης σαν.

π.χ. τον βλέπτει, αυτόν μισεί, σαν νάρκη.

Αρκετά χρήσιμα στοιχεία στην έρευνα για το τελικό /n/ προσθέτει και η περιγραφική γραμματική του Peter Mackridge “Η Νεοελληνική Γλώσσα” (1987: 71-74) τονίζοντας ότι σήμερα τα αρνητικά μόρια (δεν, μην), τα οριστικά άρθρα (τον, την), οι προσωπικές και αόριστες αντωνυμίες (τον, την, έναν, μίαν) και το αριθμητικό έναν γράφονται κανονικά με τελικό <-v> και προφέρονται με το τελικό /n/, όποιος φθόγγος και αν το ακολουθεί.

Άλλοι ομιλητές, σύμφωνα με το συγγραφέα, παραλείπουν το τελικό /n/ συχνά από αντωνυμίες, που κλίνονται σαν επίθετα, ενώ άλλοι διατηρούν το τελικό /n/ στην αιτιατική ενικού ορισμένων αντωνυμιών, αλλά προσθέτουν μετά από αυτό και ένα συνοδευτικό φωνήεν, πράγμα που θεωρείται σημείο ομιλίας των ομιλητών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ενώ συχνά χρησιμοποιείται και από ομιλητές με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, αλλά σε μη επίσημα επίπεδα ύφους. Για παράδειγμα:

- i) τονε /tone/,
- ii) τηνε /tine/,
- iii) αυτόνα /aftóna/,
- iv) εμένανε /eménane/,
- v) αυτήνε /aftíne/.

Ακόμα αναφέρει πως στο αρσενικό γένος η διατήρηση του τελικού /n/ είναι υποχρεωτική, όταν η αντωνυμία δεν χρησιμοποιείται ως επιθετικός προσδιορισμός,

Π.χ. σ' αυτό[n] τον άνθρωπο, αλλά σ' αυτόν.

Η νεότερη σχολική γραμματική της νέας ελληνικής γλώσσας του γυμνασίου των Σωφρόνη Χατζησαββίδη και Αθανασίας Χατζησαββίδου (2013: 21) σχετικά με το τελικό /n/ προσθέτει το διαχωρισμό μεταξύ γραπτού και προφορικού λόγου, όσον αφορά την αιτιατική ενικού του αρσενικού γένους του οριστικού και αορίστου άρθρου (τον, έναν), καθώς και της προσωπικής αντωνυμίας (αυτόν, τον). Έτσι, ενώ σχετικά με το γραπτό λόγο συμφωνεί με τη γραμματική του δημοτικού και την πάγια χρήση του τελικού (-n), προσθέτει ότι στον προφορικό λόγο το αρσενικό γένος ακολουθεί αυτά που ισχύουν και για το θηλυκό.

Η «Φωνολογία» της Marina Nespor (1999: 86, 93, 220-221) προσθέτει και άλλα χρήσιμα στοιχεία στην έρευνα για το τελικό /n/. Συγκεκριμένα αναφέρεται στην αποβολή του τελικού /n/ και με τον όρο «απαλοιφή του ληκτικού [n]», όταν αποτελεί το ληκτικό σύμφωνο ενός προκλιτικού τύπου, όντας δηλαδή μέρος ενός άτονου λειτουργικού στοιχείου. Τονίζει ότι πριν από εξακολουθητικό σύμφωνο το ρινικό αντί να χαθεί αφομοιώνεται ως προς τον τόπο άρθρωσης του επόμενου συμφώνου, το οποίο γίνεται ηχηρό υπό την επίδραση του ρινικού, π.χ. (1) την σκέφτομαι /tin scéftome/ → [tin scéftome] (→ [tiscéftome]).

Σε άλλο κεφάλαιο της Φωνολογίας της η Nespor εντάσσει στα ιδιοσυγκρατικά φαινόμενα της ελληνικής τις δύο μορφές (με και χωρίς ληκτικό [n]) αρνητικών μορίων, ορισμένων άρθρων και κλιτικών αποδίδοντας τη διμορφία αυτή σε μια διαδικασία συμφωνικής αποβολής, η οποία δεν μπορεί να οριστεί με έναν προσωδιακό κανόνα.

Βέβαια, αυτός ο κανόνας τονίζει η Nespor ισχύει μόνο όταν τα στοιχεία αυτά προηγούνται της λεξικής κεφαλής, ως προκλιτικά δηλαδή. Ως εγκλιτικά, όμως, ύστερα από ρηματικούς τύπους προστακτικής οι μορφές *τη* και *το* δεν

εμφανίζονται ακόμα και όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από εξακολουθητικό σύμφωνο,

π.χ. (1) Φώναξέ τον, σου είπα, τον Κώστα! → /fónaksé ton su ípa ton kósta/.

2.4 Το τελικό /n/ στον Γ. Μικρό

Η πιο ενδελεχής και επισταμένη έρευνα πάνω στο τελικό /n/ είναι σίγουρα η διατριβή του Γεωργίου Μικρού (1999) με τίτλο «Κοινωνιογλωσσολογική Προσέγγιση Φωνολογικών Προβλημάτων της Νέας Ελληνικής – Φωνητική ποικιλία των έρρινων συμφώνων».

Για τη συγκεκριμένη έρευνά του ο Μικρός βασίστηκε σε ένα δείγμα 15 ομιλητών με μη τυχαίο τρόπο, όπως και η παρούσα έρευνα. Δίνοντας μεγάλη σημασία στη θεωρία των κοινωνικών δικτύων της Milroy, η οποία προανεφέρθη, επέλεξε ομιλητές που είχαν στενή οικογενειακή ή φιλική σχέση μεταξύ τους, ώστε να εξασφαλίσει υψηλό βαθμό πυκνότητας και πολλαπλότητας. Επίσης αυτοί οι ομιλητές ήταν, όπως και στη δική μας περίπτωση, εύκολα προσβάσιμοι και οικείοι στον ερευνητή ο οποίος εκμεταλλεύτηκε έτσι το προσωπικό του κοινωνικό δίκτυο. Όλοι οι ομιλητές του ήταν κάτοικοι Αθήνας και το ηλικιακό τους εύρος ήταν από 19 έως 94 έτη (Μικρός, 1999: 79-80).

Για την ανάλυση τώρα των πολύπλοκων στατιστικών δεδομένων της έρευνας του χρησιμοποίησε ποικιλία στατιστικών αναλύσεων, όπως η Λογιστική Παλινδρόμηση και η Ανάλυση Διακρίσεως χρησιμοποιώντας τα λογισμικά STATISTICA και VARBRUL (Μικρός, 1999: 132).

Ο Μικρός μελετώντας τη συμπεριφορά των προκλιτικών λέξεων, δηλαδή των άρθρων και των αντωνυμιών (οριστικών και αόριστων), των δεικτών άρνησης και του δείκτη παρομοίωσης, που έχουν τελικό /n/, και την ποσοτική ανάλυση της διατήρησής του, κατέληξε στο συμπέρασμα πως (τα προκλιτικά) διασπώνται σε δύο υποομάδες, με διαφορετική συμπεριφορά η κάθε μία.

Στην πρώτη υποομάδα ενέταξε τα άρθρα (τον, την), τις ομόηχες αντωνυμίες (τον, την) και τα αρνητικά μόρια (δεν, μην). Αυτά τα προκλιτικά παρουσίαζαν τάση για συχνή ηχηροποίηση, όταν το τελικό /n/ ακολουθείται από άηχο κλειστό, και για υψηλά ποσοστά αποβολής του τελικού /n/.

i) π.χ. (1) τον μπαμπά /ton babá/ → [tobabá].

Στη δεύτερη υποομάδα περιέλαβε το άρθρο της γενικής πληθυντικού (των), συνδέσμους (σαν, αν, όταν, πριν) και την αιτιατική αριθμητικών και αόριστων αντωνυμιών (έναν, κάποιον). Αυτή η κατηγορία παρουσιάζει υψηλά ποσοστά διατήρησης του τελικού έρρινου πριν από όλα τα είδη των συμφώνων και χαμηλά ποσοστά ηχηροποίησης των επόμενων άηχων κλειστών (Μικρός, 1999: 133)

ii) π.χ. (2) σαν κάκτος /san káktos/ → [sanháktos],

iii) (3) των πολεμιστών /ton polemístón/ → [tompolemístón].

Σημειώνει επίσης πως η διάκριση του γένους μεταξύ αντωνυμιών αρσενικού και ουδέτερου γένους δικαιολογεί την αυξημένη παρουσία του τελικού /n/ στη χρήση των πρώτων, κάτι που δεν επηρεάζει καθόλου τη μορφολογική διάκριση του θηλυκού γένους (Μικρός, 1999: 185).

Ακόμα, ο Μικρός υποστηρίζει πως το τελικό έρρινο στα αρνητικά μόρια (δεν, μην) προσδίδει έμφαση στην άρνηση επικοινωνιακά. (Μικρός, 1999: 185)

Η διατήρηση του τελικού έρρινου πριν από άηχα κλειστά εξαρτάται εκτός από το είδος της προκλιτικής λέξης και από άλλους φωνητικούς ενδογλωσσικούς παράγοντες κατά τον Μικρό, όπως το αρχικό συμφωνικό σύμπλεγμα, το είδος του επόμενου συμφώνου και η θέση του τόνου. Αυτοί οι παράγοντες επιδρούν στην αρθρωτική ευκολία του ομιλητή και παραπέμπουν στην αρχή της ελαχίστης προσπάθειας, καθώς ευνοούνται οι διαδικασίες, κατά τις οποίες ο ομιλητής ασκεί τη μικρότερη δυνατή προσπάθεια (Μικρός, 1999: 186).

Όσον αφορά στο είδος του συμφωνικού συμπλέγματος στην αρχή της λέξης που αρχίζει με άηχο κλειστό, η έρευνα καταλήγει στο ότι, εάν το δεύτερο μέλος του είναι ηχηρό σύμφωνο, τότε ευνοείται η διατήρηση του τελικού έρρινου. Αντίθετα, στην περίπτωση, που το δεύτερο μέλος είναι και αυτό άηχο, τότε το τελικό /n/ περιορίζεται.

- i) π.χ. (1) τον κτίστη /ton ktísti/ → [toktísti],
- ii) ενώ (2) την πράξη /tin práksi/ → [timbráksi].

Παρά το τελευταίο παράδειγμα η γενικότερη διαπίστωση επί του θέματος επιτάσσει την αποβολή του τελικού έρρινου, όταν ακολουθεί συμφωνικό σύμπλεγμα, για να αποφευχθεί ο σχηματισμός ενός τρισυμφωνικού συμπλέγματος, που θα δυσκόλευε την άρθρωση (Μικρός, 1999: 133 – 134).

Σημαντικός ενδογλωσσικός παράγοντας είναι και η φύση του επόμενου συμφώνου από το τελικό έρρινο. Το οδοντικό σύμφωνο /t/ φαίνεται να οδηγεί σε διατήρηση του τελικού έρρινου λόγω του ότι είναι ομο-οργανικό του έρρινου και δεν απαιτεί την αφομοίωσή του κατά την άρθρωση, κάτι που συμβαίνει κατά τη διατήρηση του τελικού /n/ πριν από τα χειλικά και υπερωικά σύμφωνα. Απ' την άλλη, το χειλικό /p/ και το υπερωικό /k/ ευνοούν την αποβολή του τελικού /n/, με τη διαφορά ότι το /k/ εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά αποβολής του τελικού /n/, ενώ το /p/ τείνει περισσότερο και στην ηχηροποίηση (Μικρός, 1999: 134 – 135).

- i) π.χ. (1) την κοπέλα /tin kopéla/ → [tikopéla], ενώ
- ii) (2) τον Πέτρο /ton pétro/ → [tombétro],
- iii) (3) τον πατέρα /ton patéra/ → [tombatéra],
- iv) (4) την πέτρα /tin pétra/ → [timbétra].

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας επηρεασμού του φωνολογικού φαινομένου αυτού είναι η γραμματική κατηγορία της επόμενης λέξης από το προκλιτικό με το τελικό /n/. Η έρευνα του Μικρού έδειξε πως αν η επόμενη λέξη είναι επίθετο, επίρρημα, μόριο, πρόθεση, σύνδεσμος ή ρήμα τότε παρατηρείται τάση

διατήρησης του τελικού έρρινου, κάτι που συμβαίνει και με τις αντωνυμίες (αλλά με παράλληλη διενέργεια και ηχηροποίησης), ενώ αντίθετα αν ακολουθεί ουσιαστικό ή άρθρο, σημειώθηκε προτίμηση στην σκέτη ηχηροποίηση, δίχως δηλαδή συνακόλουθη διατήρηση του τελικού έρρινου (Μικρός, 1999: 136).

π.χ. (1) σαν παλιά /san pa.lá/ → [san pa.lá], ενώ

(2) τον κύριο /ton kírio / → [to jírio].

Κατά το Μικρό, βέβαια, οι διαφοροποιήσεις αυτές πρέπει να σχετίζονται με τους περιορισμούς επιλογής, που εκπορεύονται από τα ίδια τα προκλιτικά, άρα οι κατηγοριοποιήσεις αυτές ερμηνεύονται από το είδος του προκλιτικού και όχι τόσο από τη γραμματική κατηγορία της λέξης που ακολουθεί. Για παράδειγμα αναφέρει το ότι οι σύνδεσμοι εμφανίζονται μόνο πριν από ρήματα, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η κατηγορία των ρημάτων και των συνδέσμων θα έχουν παρόμοια προτίμηση στην κατηγορία ποικιλίας διατήρησης του τελικού /n/ (Μικρός, 1999: 136).

Παρατηρείται, επίσης, ότι η ηλικία των ομιλητών είναι σημαντικός εξωγλωσσικός παράγοντας που καθορίζει τη διατήρηση του τελικού /n/, καθώς οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εμφανίζουν αυξημένα ποσοστά διατήρησής του, εν αντιθέσει με τους νέους, που προτιμούν να χρησιμοποιούν προκλιτικά πριν από κλειστά άηχα σύμφωνα δίχως το τελικό /n/.

Όσον αφορά στο άλλο φωνητικό φαινόμενο, αυτό της ηχηροποίησης, της πραγμάτωσης δηλαδή ενός άηχου φωνήματος ως ηχηρός φθόγγος, που έχει τον ίδιο τρόπο και τόπο άρθρωσης, ο Μικρός αναφέρεται σε ενδογλωσσικούς παράγοντες, όπως η αυξημένη παρουσία ηχηρών τεμαχίων πριν από άηχο κλειστό, η ύπαρξη συμφωνικού συμπλέγματος, το είδος του επόμενου συμφώνου και η γραμματική κατηγορία της επόμενης λέξης (Μικρός, 1999: 136).

i) π.χ. (1) τον Παύλο /ton pánlo/ → [tombánlo],

ii) (2) τον Κώστα /ton kósta/ → [tonǵósta].

Απ' την άλλη πλευρά υποστηρίζει πως η ηχηροποίηση συνδέεται και με εξωγλωσσικές μεταβλητές, όπως το φύλο, η ηλικία και ο ταξικός δείκτης.

Καταλήγει, λοιπόν, στο συμπέρασμα πως ο περιορισμός αυτού του φωνητικού φαινομένου αποτελεί ένα ανερχόμενο πρότυπο κοινωνιογλωσσολογικού κύρους αντικαθιστώντας έτσι την παλαιότερη φωνητική μορφή κύρους, που ήταν η διατήρηση του τελικού /n/, καθώς παραπέμπει στο προσεκτικό ύφος ομιλίας. Οι γυναίκες ακολουθούν περισσότερο αυτήν την επιλογή ομιλίας αποφεύγοντας, δηλαδή, τις ηχηροποιήσεις, εν αντιθέσει με τους άντρες, που προβαίνουν πιο συχνά σε αυτές.

Σχετικά με τον ταξικό δείκτη παρατηρείται πως οι ομιλητές οι οποίοι ανήκουν στα υψηλότερα βιοτικά επίπεδα από άποψη εκπαίδευσης και εισοδήματος εμφανίζουν σταθερή τάση στον περιορισμό της ηχηροποίησης, εν αντιθέσει με τους ομιλητές των κατώτερων ταξικών επιπέδων, που ευνοούν τη χρήση της

ηχηροποίησης. Τέλος, σχετικά με την ηλικία σημειώνεται η τάση των μεγαλύτερων ομιλητών να αποφεύγουν την ηχηροποίηση, αντίθετα με τους νεότερους, που την ευνοούν (Μικρός, 1999: 139 – 141).

Ο Μικρός βγάζει το κοινό συμπέρασμα εξετάζοντας και τις δύο φωνολογικές διαδικασίες του, του τελικού /n/ και της ηχηροποίησης, πως στο προσεκτικό ύφος ομιλίας η πλειονότητα των ομιλητών παρουσίαζαν την τάση να διατηρούν το τελικό έρρινο και να μειώνουν την ηχηροποίηση του άηχου κλειστού (Μικρός, 1999: 187).

2.5 Μελέτη Arvaniti & Joseph

Αρκετά σημαντικά στοιχεία σχετικά με το θέμα της ηχηροποίησης που απασχόλησε την έρευνα του Μικρού μάς δίνει και η μελέτη των Arvaniti & Joseph (2000). Οι συγγραφείς καταπιάνονται με το θέμα της συγχώνευσης του ρινικού (N) με το άηχο οδοντικό κλειστό (T) ή με το ηχηρό οδοντικό κλειστό (D) σε ND στη νεότερη ελληνική γλώσσα τα οποία εμφανίζονται κυρίως ως [nd] ή [d] στις σύγχρονες διαλέκτους (Arvaniti & Joseph, 2000: 131 – 166).

Η μελέτη αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα πως η επιλογή χρήσης λεξικών μονάδων με ND (NT) αποτελεί την επίσημη εκδοχή και εμπεριέχει ένδειξη κύρους εκ μέρους του ομιλητή. Ο πιο σημαντικός κοινωνικός παράγοντας, κατά την έρευνα αυτή, για την επιλογή του ND έναντι του D είναι η ηλικία και όχι η μόρφωση, η κοινωνική τάξη ή το φύλο. Παρατηρείται ότι οι ομιλητές κάτω των 45 ετών χρησιμοποιούν πολύ λιγότερο το ND σε σχέση με τους μεγαλύτερους τους.

Αναφερόμενοι στον Μικρό (1997), οι Arvaniti & Joseph (2000: 152) παρατηρούν πως συμπίπτουν τα συμπεράσματά τους σχετικά με το ότι η προερρινοποίηση (ND αντί για D) αποτελεί κοινωνικό δείκτη κύρους και χρησιμοποιείται μόνο από άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, εν αντιθέσει με τις νεότερες γενιές, που δεν κάνουν χρήση αυτής της γλωσσικής επιλογής.

Κατά τους Αρβανίτη & Joseph (2000: 155), η σχέση μεταξύ γλωσσικών αλλαγών και καταστροφικών κοινωνικών γεγονότων δεν είναι ασυνήθιστη παραπέμποντας και στον Labov (1990). Κομβικό ρόλο, λοιπόν, στις γλωσσικές επιλογές των ομιλητών της Νέας Ελληνικής έπαιξαν οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, όπως ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, η επταετής δικτατορία των συνταγματαρχών και η κατάργηση της μέχρι τότε πανίσχυρης καθαρεύουσας το 1976, όταν δηλαδή επιβλήθηκε η χρήση της νεοελληνικής δημοτικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και στη διοίκηση από την τότε άρτι εκλεχθείσα δημοκρατική κυβέρνηση.

Τέλος, στην έρευνα τονίζεται η τάση των γυναικών να χρησιμοποιούν ευρύτερα το NT έναντι των αντρών. Οι γυναίκες είναι γνωστό πως είναι παραδοσιακά πιο συντηρητικές και έχουν την τάση να χρησιμοποιούν τύπους και νόρμες που

προσδίδουν γόητρο και κύρος κατά την ομιλία, εν αντιθέσει με τους άνδρες που εμφανίζονται να είναι πιο αδιάφοροι για τη χρήση λεξικών τύπων κύρους (Arvaniti & Joseph, 2000: 153).

Κεφάλαιο 3

Ερευνητικοί Σκοποί και Στόχοι, Ερευνητικές Ερωτήσεις

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι η καταγραφή του φαινομένου της αποβολής του τελικού /n/ πριν από τους τύπους

- i) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και του θηλυκού οριστικού άρθρου (τον, την)
- ii) της αιτιατικής ενικού του αρσενικού και του θηλυκού του αορίστου άρθρου (έναν, μίαν),
- iii) των αδύναμων τύπων της αιτιατικής ενικού της προσωπικής αντωνυμίας σε αρσενικό και θηλυκό γένος (τον, την),
- iv) του δείκτη παρομοίωσης (σαν) και
- v) των δύο δεικτών άρνησης (δεν και μην)

μπροστά από τα άηχα κλειστά σύμφωνα /k p t/, και το προστριβόμενο /ʃs/ στη βάση σώματος δεδομένων, τα οποία συλλέχτηκαν ακολουθώντας τις μεθοδολογικές αρχές της σύγχρονης κοινωνιογλωσσολογικής έρευνας.

Επιμέρους ερευνητικός στόχος της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί η συχνότητα εμφάνισης αυτής της γλωσσικής μεταβλητής σε συγκεκριμένους ομιλητές, στους οποίους έχει παρατηρηθεί η χρήση της, ύστερα από ανάγνωση κειμένου και ακολούθως ελεύθερης συζήτησης. Για αυτό το λόγο προτιμήθηκε δείγμα ευκολίας δέκα ατόμων, που αποβάλλουν το τελικό έρρινο, για τις ανάγκες της εργασίας. Το δείγμα ευκολίας στηριζόμενο σε άτομα διαθέσιμα και που εύκολα μπορούν να συμμετάσχουν στην έρευνα μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό, σε περιπτώσεις, όπως η παρούσα έρευνα, όπου στόχος είναι να ανιχνευτεί το υπό μελέτη φαινόμενο και να εξαχθεί μία γενική εικόνα για τη συχνότητά του και τις βασικότερες μεταβλητές με τις οποίες σχετίζεται (Μικρός, 2009: 215-216).

Το φαινόμενο αυτό αποτελεί την πιο πρόσφατη εξέλιξη της ιστορίας του τελικού /n/ στην Ελληνική και είναι σημαντικό να καταγραφεί και να αναδειχτεί επιστημονικά.

Επιμέρους ερευνητικός στόχος της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί η συχνότητα εμφάνισης αυτής της γλωσσικής μεταβλητής σε συγκεκριμένους ομιλητές, στους οποίους έχει παρατηρηθεί η χρήση της, ύστερα από ανάγνωση κειμένου και ακολούθως ελεύθερης συζήτησης. Για αυτό το λόγο προτιμήθηκε δείγμα ευκολίας δέκα ατόμων, που αποβάλλουν το τελικό έρρινο, για τις ανάγκες της εργασίας. Το δείγμα ευκολίας στηριζόμενο σε άτομα διαθέσιμα και που εύκολα μπορούν να συμμετάσχουν στην έρευνα μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό, σε περιπτώσεις, όπως η παρούσα έρευνα, όπου στόχος είναι να ανιχνευτεί το υπό μελέτη φαινόμενο και να εξαχθεί μία γενική εικόνα για τη συχνότητά του και τις βασικότερες μεταβλητές με τις οποίες σχετίζεται (Μικρός, 2009: 215-216).

Επίσης μέλημα του πονήματος αυτού είναι να εντοπιστούν επίσης οι λεξικές μονάδες, στις οποίες παρατηρείται αυτό το φαινόμενο, όπως και να εξεταστεί η καθολικότητα ή μη της γλωσσικής αυτής επιλογής ως προς τα άηχα κλειστά σύμφωνα, πριν από ποια δηλαδή γλωσσικά περιβάλλοντα παρατηρούμε την αποβολή του τελικού /n/. Στόχος, λοιπόν, ήταν η συλλογή υλικού με ποικιλία φυσικών μεταβλητών, η οποία θα εκμαιεύεται αυθόρμητα και ελεύθερα, αλλά όχι κατευθυνόμενα από τους ομιλητές.

Όλα τα παραπάνω επιτυγχάνονται μόνο μέσα από τη συλλογή αξιόπιστων γλωσσικών δεδομένων πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε με την επιλογή ομιλητών γνωστών σε μένα και στον επιβλέποντα καθηγητή, οι οποίοι έχει παρατηρηθεί ότι παραλείπουν συστηματικά το τελικό /n/ προ των προαναφερθέντων φθόγγων.

Απώτερος σκοπός είναι ακολούθως να διατυπωθούν σκέψεις και προβληματισμοί για το φαινόμενο της διαχρονικής παρουσίας -/απουσίας του τελικού /n/. Η διατύπωση των σκέψεων αυτών θα οδηγήσει σε πιο επισταμένη μελέτη του φαινομένου αυτού στο μέλλον.

Κεφάλαιο 4

Μεθοδολογία

Η δομή και η μεθοδολογία μίας κοινωνιογλωσσολογικής έρευνας εξαρτάται από τους σκοπούς, τους στόχους και από τα χαρακτηριστικά του μελετώμενου φαινομένου (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 181). Τα βασικά στάδια, στα οποία πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή, είναι η επιλογή των ομιλητών, η δειγματοληψία δηλαδή, η επιλογή των καταλληλότερων μεθόδων για τη συλλογή αξιόπιστου υλικού και ο τρόπος συλλογής των δεδομένων.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σε αυτήν την εργασία για τη συγκέντρωση αξιόπιστων αποτελεσμάτων και σημαντικού υλικού περιλαμβάνει, καταρχάς, την όχι τυχαία, αλλά προεπιλεγμένη και συστηματική δειγματοληψία των ομιλητών/-τριών, οι οποίοι/-ες εμφανίζουν το φαινόμενο της αποβολής του τελικού /n/ μπροστά από τα άηχα κλειστά σύμφωνα /k p t/, και το προστριβόμενο /t̪s/, τα περιβάλλοντα εκείνα δηλαδή, όπου σύμφωνα με τις γραμματικές περιγραφές η ΠΝΕ υπαγορεύει την παρουσία του. Χρησιμοποιήθηκε η μη τυχαία δειγματοληψία γιατί

(α) το φαινόμενο δε φαίνεται να είναι ακόμα εκτεταμένο σε βαθμό τέτοιο, ώστε να είμαστε σίγουροι ότι θα προκύψει μέσα από ένα τυχαίο δείγμα και, επομένως,

(β) σκοπός μας είναι να καταγράψουμε την ύπαρξή του και όχι ακόμα την κοινωνική του κατανομή.

Για όλους τους παραπάνω λόγους επελέγη το δείγμα ευκολίας, στηριζόμενο δηλαδή σε άτομα διαθέσιμα και που εύκολα μπορούν να συμμετάσχουν στην έρευνα. Αυτού του είδους η επιλογή συμμετεχόντων/-ουσών μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική σε περιπτώσεις όπως η παρούσα έρευνα, στην οποία στόχος του ερευνητή είναι με τη συνεπικουρία ατόμων του κύκλου του, που εύκολα θα ανταποκρίνονταν σε πρόσκληση για συμμετοχή στην έρευνα, να ανιχνεύσει το υπό μελέτη φαινόμενο και να εξαγάγει μία χοντρική εικόνα για τη συχνότητά του και τις βασικότερες μεταβλητές με τις οποίες σχετίζεται και χωρίς να εκτοξεύεται το κόστος του ερευνητικού του σχεδιασμού (Μικρός, 2009: 215-216).

Στόχος ήταν η εξέταση δέκα τέτοιων ομιλητών, οι μισοί περίπου εκ των οποίων εντοπίστηκαν δια της παρατηρήσεως της συγκεκριμένης γλωσσικής επιλογής από το περιβάλλον μου, ενώ οι άλλοι μισοί κατόπιν συστάσεων από τον

εποπτεύοντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας όντας άτομα του δικού του κύκλου. Οι συγκεκριμένοι ομιλητές είναι φυσικοί ομιλητές της ελληνικής γλώσσας, ηλικιακού εύρους 18-45 ετών, όχι συγκεκριμένης κοινωνικής τάξης και φύλου.

4.1 Πίνακας συμμετεχόντων/- ουσών στην έρευνα

Κωδικός Ομιλητή	Ηλικία	Φύλο	Επάγγελμα	Τόπος Γέννησης	Ετήσιο Εισόδημα	Μορφωτικό Επίπεδο
01	27	ΑΡΡΕΝ	Λογοθεραπευτής	Καστοριά	< 10.000	Τ.Ε.Ι.
02	34	ΑΡΡΕΝ	Δικηγόρος	Αθήνα	10.000 - 20.000	Μεταπτυχιακό
03	34	ΑΡΡΕΝ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Αγρίνιο	10.000 - 20.000	Τ.Ε.Ι.
04	30	ΘΗΛΥ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Κόρινθος	10.000 - 20.000	Μεταπτυχιακό
05	34	ΘΗΛΥ	Κοινωνιολόγος	Αθήνα	10.000 - 20.000	Μεταπτυχιακό
06	27	ΘΗΛΥ	Δημόσιες Σχέσεις	Αθήνα	< 10.000	Μεταπτυχιακό
07	29	ΘΗΛΥ	Καθηγήτρια Αγγλικών	Αθήνα	< 10.000	Τ.Ε.Ι.
08	34	ΘΗΛΥ	Εργοθεραπεύτρια	Αθήνα	< 10.000	Τ.Ε.Ι.
09	19	ΘΗΛΥ	Μαθήτρια Λυκείου	Αθήνα	-	Απόφοιτος Λυκείου
010	27	ΘΗΛΥ	Μουσικός	Αθήνα	< 10.000	Τ.Ε.Ι.

Εξετάζοντας τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων /-ουσών στην έρευνα παρατηρούμε ότι το 70% είναι γυναίκες, ενώ οι άντρες αποτελούν τη μειονότητα (30%). Ο μέσος όρος ηλικίας τους είναι τα 29 έτη (29,1 για την ακρίβεια). Η συγκεκριμένη φωνολογική επιλογή στο δείγμα μας εδράζεται, λοιπόν, σε άτομα νεαρής ηλικίας. Το μέσο ετήσιο εισόδημά τους κινείται σε σχετικά χαμηλό επίπεδο, καθώς το 50% δήλωσε όριο τα 10.000 ευρώ, ενώ το 40% βρίσκεται στη δεύτερη κλίμακα (10.000 – 20.000) που είχε δοθεί στο αντίστοιχο έντυπο ως επιλογή. Το μορφωτικό τους επίπεδο, απεναντίας, είναι υψηλό, καθώς η πλειονότητά τους (50%) είναι απόφοιτοι ανωτέρας σχολής (Τ.Ε.Ι.), ενώ το 40% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος. Όσον αφορά την επιλογή επαγγέλματος παρατηρείται ότι το σύνολο σχεδόν (9 στους 10) των συμμετεχόντων /-ουσών στην έρευνα αποτελεί εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα. Τέλος, το 70% των ομιλητών είναι γεννημένοι στην Αθήνα, ενώ το σύνολό τους διαβιούν στην πρωτεύουσα.

Οι συναντήσεις μου με τους συγκεκριμένους ομιλητές έλαβαν χώρα σε ιδιωτικό χώρο, στο σπίτι τους, είτε στο γραφείο μου, ώστε να νοιώθουν άνετα, να μην διασπάται η προσοχή τους από εξωτερικά ερεθίσματα και να μην επηρεάζεται η ποιότητα του ήχου της ηχογράφησης. Αρχικά, συμπλήρωναν το σχετικό έγγραφο με τα προσωπικά τους στοιχεία, λάμβαναν υπογεγραμμένο από μένα έντυπο πληροφοριών περί του αντικειμένου της έρευνας, χωρίς βέβαια να τους

αποκαλύπτεται το ακριβές θέμα, ώστε να μην επηρεαστούν και περιορίσουν τη χρήση της αποβολής του τελικού /n/ και τέλος υπογράφαμε από κοινού ένα έντυπο συναίνεσης των συμμετεχόντων, το οποίο συμπεριελάμβανε και τη δέσμευση μου περί απορρήτου, της κάλυψης, δηλαδή, των προσωπικών τους στοιχείων μέσω της χρήσης κωδικών, και λαμβάναμε αμφότεροι από ένα αντίτυπο του συγκεκριμένου εγγράφου. Τα έγγραφα αυτά παρατίθενται στα παραρτήματα στο τέλος της έρευνας.

Η συνέντευξη άρχιζε με ανάγνωση εκ μέρους τους του ίδιου ακριβώς δισέλιδου κειμένου (βλ. Παράρτημα Δ) μετασχηματισμένου από εμένα με επίκεντρο την προς διερεύνηση γλωσσική μεταβλητή. Έτσι, λοιπόν, στο κείμενο απαντώνται αρκετά από τα γλωσσικά περιβάλλοντα που αφορούν το θέμα μας. Συγκεκριμένα το κείμενο διαθέτει τουλάχιστον επτά τεμάχια για κάθε μία γραμματική κατηγορία που προβλέπει τελικό /n/ πριν από τα άηχα κλειστά σύμφωνα. Το τελικό ⟨-v⟩ ήταν παρόν σε αυτό το κείμενο, εκεί όπου προβλέπεται με βάση τους κανόνες της ορθογραφίας. Στη συνέχεια ζητείτο από τον ομιλητή να κρίνει το κείμενο που διάβασε και να εκφράσει τις εντυπώσεις του για το περιεχόμενο, το λεξιλόγιο και τη δομή του. Το κείμενο αυτό παρατίθεται, επίσης, στα παραρτήματα στο τέλος της εργασίας. Ακολούθως σειρά έπαιρνε η κοινωνιογλωσσολογική συνέντευξη υπό τη μορφή ελεύθερης συζήτησης σε χαλαρή μορφή περί επαγγελματικών, βιογραφικών και καθημερινών θεμάτων. Κατά αυτόν τον τρόπο οι ομιλητές ξεχνούσαν τη διαδικασία ηχογράφησης και εκφράζονταν άνετα μη δίνοντας προσοχή στις γλωσσικές επιλογές τους. Στο τέλος της συζήτησης αποκαλυπτόταν το ακριβές θέμα της έρευνας στους συμμετέχοντες, το οποίο και σχολίαζαν, εάν και κατά πόσον ήταν γνώστες, δηλαδή, του γεγονότος ότι αποβάλλουν το τελικό /n/.

Η ηχογράφηση έγινε με laptop μέσω του προγράμματος Audacity λόγω της εξοικείωσης των νέων ομιλητών με την τεχνολογία και όχι με τον παραδοσιακό τρόπο του μαγνητοφώνου ή βίντεο. Με αυτόν τον τρόπο επιχειρήθηκε εκ μέρους μου ο κατά το δυνατόν περιορισμός της εμφάνισης του ψυχογλωσσολογικού μηχανισμού του παραδόξου του παρατηρητή (observer's paradox), που θα αλλοίωνε δια της παρουσίας μου, ως ερευνητή, τη γλωσσική συμπεριφορά των συμμετεχόντων και ακολούθως τα αποτελέσματα της έρευνάς μας. Η λύση, βέβαια, στο παράδοξο αυτό δεν είναι απλή, αφού σχετίζεται άμεσα με τη δομή του επικοινωνιακού γεγονότος της συνέντευξης (Μικρός, 2009: 179-180). Γι' αυτό το λόγο προσπάθησα να δημιουργήσω αρχικά κλίμα οικείο και άνετο και μετά να ανοίξω την εγγραφή της συνομιλίας. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων επεχείρησα να αναζητήσω και να επιτύχω τις συνθήκες εκείνες, στις οποίες η προσοχή του ομιλητή στην ομιλία του θα μειωνόταν. Έτσι, χρησιμοποιώντας χιούμορ, παύσεις, διαλείμματα και δίνοντας έμφαση σε προσωπικές ιστορίες και βιώματα, οι ομιλητές, που είχα απέναντί μου, έπαυαν να θεωρούν ότι παρατηρούνται και νομίζοντας ότι η επικοινωνιακή περίσταση άλλαξε, χαλάρωναν προσεγγίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο την καθημερινή τους ομιλία. Για την επαλήθευση της φωνολογικής τους επιλογής πολλές φορές προσποιήθηκα ότι δεν άκουσα κάτι από τα λεγόμενα τους καλά,

ζητώντας έτσι επανάληψη της προηγηθείσης φράσεως, που εμπεριείχε αποβολή του /n/, εκεί όπου σύμφωνα με την ΠΝΕ θα αναμενόταν η παρουσία του. Μεγαλύτερη προσπάθεια φυσικά απαιτήθηκε στους ομιλητές, οι οποίοι προέρχονταν από τον κύκλο του εποπτεύοντος μου καθηγητή και με τους οποίους δεν προϋπήρχε προσωπική γνωριμία, εν αντιθέσει με τα άτομα του περιβάλλοντος μου, με τα οποία, κατά φυσικό λόγο, υπήρχε μεγαλύτερη οικειότητα.

Η συνολική ηχογράφιση κρατούσε περίπου σαράντα λεπτά ανά άτομο και στο τέλος ενημέρωνα τους συμμετέχοντες ότι θα λάβουν τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας, όταν εκείνη αποπερατωθεί.

Στη συνέχεια ακολουθούσε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων σε ξεχωριστά αρχεία word ανά ομιλητή και ακολούθως η ανάλυση των δεδομένων τους σε δύο αρχεία excel, ένα για την ανάγνωση του κειμένου και ένα για την ελεύθερη συνομιλία. Με αυτόν τον τρόπο συγκέντρωσα ποσοστά για τη χρήση και την αποβολή του τελικού /n/ ανά ομιλητή δίνοντας έμφαση σε χρήσιμα στοιχεία, όπως στη λεξική κατηγορία των τύπων, στον παρηγμένο και στον αναμενόμενο τύπο, στον αρχικό φθόγγο της επόμενης λέξης, όπως και σε συχνές φράσεις-κλειδιά (βλ. *δεν ξέρω*). Ακολούθως δημιούργησα ένα αρχείο excel με τα συνολικά δεδομένα, δηλαδή με τους μέσους όρους των ποσοστών ανά κατηγορία σε κείμενο και σε συνεντεύξεις ξεχωριστά. Τέλος, σε ένα αρχείο word έκανα και την περιγραφική στατιστική των δεδομένων, δηλαδή την ανάλυση των δεδομένων και των ποσοστών δίνοντας έμφαση στο πού εμφανίζονται τα μεγαλύτερα και τα μικρότερα ποσοστά, ερμηνεύοντας έτσι αυτήν τη γλωσσική επιλογή των ομιλητών. Έτσι, η εξαγωγή συμπερασμάτων για τον κάθε συνεντευξιαζόμενο, αλλά και συνολικά ήταν ακριβής και αναλυτική.

Κεφάλαιο 5

Αποτελέσματα: Περιγραφή και Ανάλυση

5.1 Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων Κειμένου

Αναλύοντας την παρουσία του τελικού /n/ πριν από τους φθόγγους /k p t ts b g d/ κατά την ανάγνωση του κειμένου από τους/τις δέκα ομιλητές/-ριες προκύπτουν τα εξής δεδομένα:

Συνολικά Δεδομένα - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	353	64,2
-∅	197	35,8
Σύνολο	550	

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	127	36	96	48,7
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	121	34,3	35	17,8
Άρνηση	105	29,7	65	33
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	353		197	

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				

– αρσενικό (τον)	67	52,8	27	28,1
– θηλυκό (την)	60	47,2	69	71,9
Σύνολο	127		96	
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	75	62	11	31,4
– θηλυκό (την)	46	38	24	68,6
Σύνολο	121		35	
Άρνηση				
– δεν	50	47,6	40	61,5
– μην	55	52,4	25	38,5
Σύνολο	105		65	
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

Συνολικά Δεδομένα - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	144	27,3
-∅	384	72,7
Σύνολο	528	

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	51	35,4	141	36,7
Άρθρο (αόριστο)	1	0,7	2	0,5
Αντωνυμία	13	9	12	3,1
Άρνηση	76	52,8	225	58,6
Παρομοίωση	3	2,1	4	1
Σύνολο	144		384	

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	16	31,4	23	16,3
– θηλυκό (την)	35	68,6	118	83,7
Σύνολο	51		141	
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)				
	1	33,3	2	66,7
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	8	61,5	5	41,7
– θηλυκό (την)	5	38,5	7	58,3
Σύνολο	13		12	
Άρνηση				
– δεν	72	94,7	211	93,8
– μην	4	5,3	14	6,2
Σύνολο	76		225	
	N	%	N	%
Παρομοίωση				
	3	42,9	4	57,1

- Κατά την ανάγνωση του κειμένου παρατηρείται η παράλειψη του τελικού έρρινου να υστερεί κατά πολύ έναντι της χρήσης του (35,8% /αποβολή- 64,2% /χρήση αντίστοιχα), εν αντιθέσει με την ελεύθερη συζήτηση, όπου συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο (72,7% - 27,3% αντίστοιχα), όπως φαίνεται και από τους ανωτέρω πίνακες. Η αυξημένη παραγωγή πρότυπων τύπων στην ανάγνωση κειμένου συγκριτικά με την ελεύθερη συζήτηση διαφαίνεται και στις έρευνες του Labon, ο οποίος για την εξαγωγή προσεκτικού και τυπικού λόγου μεθοδολογικά προτιμούσε την ανάγνωση κειμένου (Μικρός, 2009: 183) έναντι του καθημερινού λόγου της χαλαρής κοινωνιογλωσσολογικής συνέντευξης.

Αναλυτικότερα κατά την ανάγνωση του κειμένου ανά λεξική κατηγορία βλέπουμε ότι η χρήση του τελικού έρρινου εμφανίζει παρόμοια ποσοστά (36% και 34,3%) στα οριστικά άρθρα και στις αντωνυμίες αντίστοιχα, και ακολούθως στους δείκτες άρνησης, δεν και μην, από κοινού (29,7%).

Εξετάζοντας τις επιμέρους κατηγορίες συμπεραίνουμε ότι στα οριστικά άρθρα παρατηρείται επίσης ισορροπία ως προς τα γένη τους (52,8% αρσενικό - 47,2% θηλυκό) κατά τη χρήση του τελικού /n/, όπως και στους δείκτες άρνησης (47,6% δεν- 52,4% μην). Υπεροχή του αρσενικού γένους υπάρχει μόνο στις αντωνυμίες με χρήση του τελικού /n/ (62% αρσενικού /38% θηλυκού γένους).

Απ' την άλλη πλευρά, κατά την αποβολή του τελικού /n/, βλέπουμε ότι παρατηρείται κυρίως στα οριστικά άρθρα (48,7%), ακολουθούν οι δείκτες άρνησης (33%) και τέλος οι αντωνυμίες (17,8%).

Ανά λεξική κατηγορία τα οριστικά άρθρα θηλυκού γένους (71,9%) υπερέχουν εκείνων του αρσενικού (28,1%). Στους δείκτες άρνησης προηγείται το δεν (61,5%) του μην (38,5%), ενώ τέλος στις αντωνυμίες παρατηρούμε πάλι υπεροχή του θηλυκού γένους (68,6% έναντι 31,4% του αρσενικού).

Εξετάζοντας το είδος του κλειστού άηχου συμφώνου, με το οποίο αρχίζει η επόμενη λέξη, παρατηρούμε ότι κατά την ανάγνωση του κειμένου οι ομιλητές απέβαλαν το τελικό /n/ κυρίως (57,3%) προ του p, ακολούθως προ του k (31,6%), ενώ πολύ μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν τα υπόλοιπα άηχα σύμφωνα (t :7,4%, ts: 3.8%). Έτσι βλέπουμε ότι κάθε σύμφωνο παρουσιάζει διαφορετική συμπεριφορά και ευνοεί διαφορετική κατηγορία ποικιλίας.

Αναλυτικά ανά ομιλητή/-ρια παρατηρούμε:

01 - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	26	47,3
-∅	29	52,7
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/	-∅

	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	9	34,6	12	42,9
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	12	46,2	4	14,3
Άρνηση	5	19,2	12	42,9
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	26	100	28	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	7	77,7	2	16,7
– θηλυκό (την)	2	22,2	10	83,3
Σύνολο	9	100	12	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	9	75	-	-
– θηλυκό (την)	3	25	4	100
Σύνολο	12	100	4	100
Άρνηση				
– δεν	2	40	7	58,3
– μην	3	60	5	41,7
Σύνολο	5	100	12	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Ο Ο1 αποβάλλει το τελικό /n/ στα περισσότερα (52,7%) περιβάλλοντα όπου προβλέπεται. Αυτό ισχύει κυρίως στα οριστικά άρθρα και στους δείκτες άρνησης και κατά δεύτερο λόγο στις αντωνυμίες. Αυτό αποδεικνύεται και αντιστρόφως, καθώς το τελικό /n/ δίνει το παρόν, κατά την ανάγνωση του κειμένου, κυρίως στις αντωνυμίες (46,2%) και με πολύ πιο χαμηλά ποσοστά σε οριστικά άρθρα και δείκτες άρνησης.
- Αναλυτικότερα βλέπουμε ότι η αποβολή τελικού /n/ στα άρθρα λαμβάνει χώρα κυρίως στο θηλυκό γένος (83,3%), ενώ αντίθετα η παρουσία του τελικού /n/ στα οριστικά άρθρα αφορά κυρίως το αρσενικό γένος (77,7%).

Η ίδια εικόνα περίπου ισχύει και στις αντωνυμίες, καθώς η αποβολή του τελικού /n/ αφορά μόνο το θηλυκό γένος, ενώ η παρουσία του κυρίως το αρσενικό γένος (75%).

Όσον αφορά στους δείκτες άρνησης τα πράγματα είναι πιο ισορροπημένα μεταξύ των δεικτών «δεν/μην» και κατά την αποβολή και κατά την παρουσία τελικού /n/ (60-40%).

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου παρατηρήθηκε αποβολή του τελικού /n/ κυρίως (51,7%) προ του p, ακολούθως προ του k (37,9%), ενώ τα υπόλοιπα κλειστά σύμφωνα συγκέντρωσαν μικρά ποσοστά (6,9% προ του t, 3,4% προ του ts).

02 - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	36	65,5
-∅	19	34,5
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	14	38,9	8	42,1
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	
Αντωνυμία	14	38,9	2	10,5
Άρνηση	8	22,2	9	47,4

Παρομοίωση	-	-	-	
Σύνολο	36	100	19	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	7	50	2	25
– θηλυκό (την)	7	50	6	75
Σύνολο	14	100	8	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	8	57,1	1	50
– θηλυκό (την)	6	42,9	1	50
Σύνολο	14	100	2	100
Άρνηση				
– δεν	3	37,5	6	66,7
– μην	5	62,5	3	33,3
Σύνολο	8	100	9	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Ο Ο2 κατά την ανάγνωση του κειμένου τοποθετεί το τελικό /n/ περισσότερες (65,5%) φορές από αυτές, που το αφαιρεί (34,5%), εκεί όπου προβλέπεται.
- Αναλυτικότερα το προφέρει κυρίως στο οριστικό άρθρο και στις αντωνυμίες (38,9%) και λιγότερο στους δείκτες άρνησης (22,2%).

Αντιθέτως, το αφαιρεί κυρίως σε δείκτες άρνησης και σε οριστικά άρθρα και σπανιότερα από αντωνυμίες.

Όσον αφορά στα οριστικά άρθρα η παρουσία του τελικού /n/ είναι ισορροπημένη μεταξύ των δύο γενών (50%), ενώ απουσιάζει κυρίως στο θηλυκό γένος (75%).

Η παρουσία και απουσία του τελικού /n/ στις αντωνυμίες είναι ισορροπημένη μεταξύ των δύο γενών.

Τέλος, στους δείκτες άρνησης η παρουσία του τελικού /n/ υπερτερεί στο «μην», ενώ η απουσία του στο «δε» (65-35% χοντρικά και στα δύο).

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου το υψηλότερο ποσοστό αποβολής του τελικού /n/ συγκεντρώνει το p (52,6%), ακολούθως το k (31,6%), το t σημείωσε ποσοστό 10,5% και τέλος το ts με 5,3%.

03 - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	53	96.4
-∅	2	3.6
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	22	41,5	-	-
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	15	28,3	1	50
Άρνηση	16	30.2	1	50
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	53	100	2	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%

Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	9	40,9	-	-
– θηλυκό (την)	13	59,1	-	-
Σύνολο	22	100	-	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	9	60	-	-
– θηλυκό (την)	6	40	1	100
Σύνολο	15	100	1	100
Άρνηση				
– δεν	9	56,3	-	-
– μην	7	43,8	1	100
Σύνολο	16	100	1	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Ο Ο3 αποβάλλει μόνο δύο φορές (3,6%) το τελικό /n/ κατά την ανάγνωση του κειμένου, ενώ σε όλα τα άλλα περιβάλλοντα το προφέρει (96,4%).
- Η απουσία του αφορά μία αντωνυμία θηλυκού γένους και ένα δείκτη άρνησης «μην».

Όπως είναι φυσικό η παρουσία του συγκεντρώνει μεγάλα ποσοστά και σε οριστικά άρθρα (41,5%) και σε αντωνυμίες (28,3%) και σε δείκτες άρνησης (30,2%), που υπάρχουν στο κείμενο.

Πιο αναλυτικά η παρουσία του τελικού /n/ στα οριστικά άρθρα παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό στο θηλυκό γένος (59,1%) απ' ότι στο αρσενικό (40,9%), επίσης μεγαλύτερο ποσοστό στο αρσενικό

γένος στις αντωνυμίες (60%) και υπεροχή του δείκτη άρνησης «δεν» (56,3%) έναντι του «μην» (43,8%).

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου τα πράγματα εδώ είναι μοιρασμένα, καθώς αποβολή τελικού /n/ παρατηρήθηκε μόνο δύο φορές κατά την ανάγνωση του κειμένου, μία προ p και μία προ k.

04 – κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	17	30,9
-∅	38	69,1
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	3	17,6	19	50
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	6	35,3	10	26,3
Άρνηση	8	47,1	9	23,7
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	17	100	38	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	2	66,7	7	36,8
– θηλυκό (την)	1	33,3	12	63,2
Σύνολο	3	100	19	100
	N	%	N	%
Άρθρο	-	-	-	-

(αόριστο)				
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	5	83,3	4	40
– θηλυκό (την)	1	16,7	6	60
Σύνολο	6	100	10	100
Άρνηση				
– δεν	4	50	5	55,6
– μην	4	50	4	44,4
Σύνολο	8	100	9	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο4 αφαιρεί το τελικό /n/ κατά κόρον (69,1%) κατά την ανάγνωση του κειμένου. Αυτό συμβαίνει κατά το ήμισυ στα οριστικά άρθρα και ακολούθως στις αντωνυμίες και στους δείκτες άρνησης. Απ' την άλλη πλευρά, η παρουσία του τελικού /n/ σημειώνεται αντιστρόφως στους δείκτες άρνησης (47,1%) και ακολούθως στις αντωνυμίες και στα οριστικά άρθρα.
- Αναλυτικότερα, η παράλειψη του τελικού /n/ παρατηρείται κυρίως στα οριστικά άρθρα θηλυκού γένους (63,2%), ενώ αντίθετα η παρουσία του στα οριστικά άρθρα αφορά κυρίως το αρσενικό γένος (66,7%).

Όσον αφορά στις αντωνυμίες η απουσία του τελικού /n/ ισχύει κυρίως για το θηλυκό γένος (60%), ενώ η παρουσία του αντίθετα αφορά το αρσενικό (83,3%).

Τέλος, όσον αφορά στους δείκτες άρνησης υπάρχει γενικότερη ισορροπία και κατά την απουσία (55,6 – 44,4% υπέρ του «δεν») και κατά την παρουσία (50-50%) του τελικού /n/.

Ως προς το είδος του επόμενου άηχου συμφώνου και εδώ παρατηρείται η αυξημένη αποβολή πριν από το p (50%), έπεται το k (28.9%), ακολουθεί το t (15,8%) και τέλος το ts (5,3%).

05 – κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	49	89,1
-∅	6	10,9
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	20	40,8	2	33,3
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	15	30,6	1	16,7
Άρνηση	14	28,6	3	50
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	49	100	6	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	9	45	-	-
– θηλυκό (την)	11	55	2	100
Σύνολο	20	100	2	100
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	9	60	-	-
– θηλυκό (την)	6	40	1	100
Σύνολο	15	100	1	100
Άρνηση				

– δεν	6	42,9	3	100
– μην	8	57,1	-	-
Σύνολο	14	100	3	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο5 αφαιρεί το τελικό /n/ μόνο έξι φορές, ενώ όλες τις υπόλοιπες, που προβλέπεται στο κείμενο, το προφέρει. Το αφαιρεί σε δύο άρθρα θηλυκού γένους, μία αντωνυμία, επίσης, θηλυκού γένους και σε τρεις δείκτες άρνησης «δεν». Απ' την άλλη, το προφέρει ισορροπημένα σε οριστικά άρθρα και των δύο γενών (45-55%), σε αντωνυμίες επίσης και των δύο γενών (60-40%) και σε δείκτες άρνησης «μην» και «δεν» χωρίς μεγάλες διαφορές και αποκλίσεις.
- Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου αποβολή του τελικού /n/ έχουμε κατά το ήμισυ προ του p, ακολούθως (33,3%) προ του k και τέλος (16,7%) προ του t.

Ως προς το είδος του επόμενου κλειστού άηχου συμφώνου, όπου προ αυτού παρατηρείται αποβολή του τελικού έρρινου, πάλι τη μερίδα του λέοντος (50%) την έχει το p, ακολουθεί το k με 33,3% και τέλος το t με 16,7%.

Ο6 – κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	32	58,2
-∅	23	41,8
Σύνολο	55	

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	10	31,3	13	56,5
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	12	38	3	13
Άρνηση	10	31,3	7	30,4
Παρομοίωση	-	-	-	-

Σύνολο	32		23	
---------------	----	--	----	--

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	8	80	2	15,4
– θηλυκό (την)	2	20	11	84,6
Σύνολο	10		13	
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	8	66,7	-	-
– θηλυκό (την)	4	33,3	3	100
Σύνολο	12		3	
Άρνηση				
– δεν	5	50	4	57,1
– μην	5	50	3	42,9
Σύνολο	10		7	
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο6 έκανε κατά την ανάγνωση του κειμένου ελαφρά μεγαλύτερη χρήση (58,2%) του τελικού /n/ συγκριτικά με την αποβολή του (41,8%). Αναλυτικότερα η χρήση του τελικού έρρινου οφείλεται σχεδόν ισομερώς μεταξύ αντωνυμιών (38%), άρθρων και δεικτών άρνησης (από 31,3%).

Απ' αυτά τα άρθρα την πλειονότητα συγκεντρώνουν αυτές του αρσενικού γένους (80%) έναντι του θηλυκού (20%). Μικρότερη υπεροχή διατηρεί το αρσενικό γένος και στις αντωνυμίες (66,7%) έναντι των θηλυκών (33,3%). Απόλυτη ισορροπία μεταξύ των δεικτών άρνησης δεν και μην.

Απεναντίας εκεί που συναντάμε αποβολή του τελικού /n/, κατά την ανάγνωση, παρατηρούμε τεράστια υπεροχή του θηλυκού γένους (84,6%) στα άρθρα έναντι του αρσενικού γένους (15,4%).

Αντωνυμίες με αποβολή του τελικού /n/ βλέπουμε μόνο τρεις και αυτές είναι όλες θηλυκού γένους, άρα σημειώνουμε την ανάγκη του/της ομιλητή-τριας να προφέρει τελικό /n/ στις αντωνυμίες αρσενικού γένους, ως πιθανό διαχωριστικό σημείο απ' αυτές του ουδετέρου γένους.

Τέλος, στους δείκτες άρνησης άνευ τελικού έρρινου η κατάσταση είναι ισορροπημένη μεταξύ των δύο δεικτών, με μία μικρή υπεροχή του δεν (57,1%) έναντι του μην (42,9%).

Όσον αφορά το είδος του επόμενου συμφώνου, παρατηρούμε ότι αποβολή του τελικού /n/ έχουμε κυρίως (56,5%) προ του p, ακολουθεί το k με 34,8% και τέλος τα t και ts με 4,3%.

07 - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	48	87,3
-∅	7	12,7
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	19	39,6	3	42,9
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	16	33,3	-	-
Άρνηση	13	27,1	4	57,1
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	48	100	7	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	8	42,1	1	33,3
– θηλυκό (την)	11	57,9	2	66,7
Σύνολο	19	100	3	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)				
	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	9	56,3	-	-
– θηλυκό (την)	7	43,8	-	-
Σύνολο	16	100	-	100
Άρνηση				
– δεν	8	61,5	1	25
– μην	5	38,5	3	75
Σύνολο	13	100	4	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση				
	-	-	-	-

- Η Ο7 προέφερε και αυτός/-ή το τελικό /n/ κατά την ανάγνωση του κειμένου τις περισσότερες φορές (87,3%), όπου προβλεπόταν και μόνο επτά φορές το παραλείπει.
- Συγκεκριμένα το αφαιρεί από τρία οριστικά άρθρα (ένα αρσενικού και δύο θηλυκού γένους) και τέσσερις δείκτες άρνησης (από ένα «δεν» και τρία «μην»).

Απ' την άλλη πλευρά, προφέρει το τελικό /n/ σε οριστικά άρθρα κυρίως θηλυκού γένους (57,9%), από αντωνυμίες και των δύο γενών

χωρίς μεγάλη διαφορά (56,3% αρσενικού γένους) και από δείκτες άρνησης κυρίως στο «δεν» (61,5%).

Όσον αφορά στο είδος του κλειστού συμφώνου που ακολουθεί, βλέπουμε ότι αποβολή του τελικού /n/ έχουμε στο μεγαλύτερο ποσοστό (71,4%) προ του ρ, και ακολουθούν ισότιμα (από 14,3%) τα k και ts.

08 – κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	43	78,2
-∅	12	21,8
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	16	37,2	7	58,3
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	13	30,2	2	16,7
Άρνηση	14	32,6	3	25
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	43	100	12	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	7	43,8	3	42,9
– θηλυκό (την)	9	56,3	4	57,1
Σύνολο	16	100	7	100
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-

Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	8	61,5	-	-
– θηλυκό (την)	5	38,5	2	100
Σύνολο	13	100	2	100
Άρνηση				
– δεν	6	42,9	3	100
– μην	8	57,1	-	-
Σύνολο	14	100	3	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο8 προφέρει το τελικό /n/ περισσότερες φορές (78,2%) απ' αυτές, που δεν το κάνει (21,8%) εκεί, όπου θα έπρεπε, κατά την ανάγνωση του κειμένου.
- Συγκεκριμένα, το παραλείπει κυρίως (58,3%) σε οριστικά άρθρα και με υπεροχή (42,9 αρσ. -57,1 θηλ. %) του θηλυκού γένους έναντι του αρσενικού. Ακολούθως το παραλείπει σε δείκτες άρνησης (25%) αμιγώς σε «δεν». Τέλος, σε αντωνυμίες θηλυκού γένους.

Απεναντίας, προφέρει το τελικό /n/ ισόποσα σχεδόν σε οριστικά άρθρα (37,2%), δείκτες άρνησης (32,6%) και αντωνυμίες (30,2%). Στα οριστικά άρθρα δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά κατά γένος (43,8% αρσ.-56,3% θηλ.), στις αντωνυμίες προηγούνται εκείνες του θηλυκού γένους (61,5%) και τέλος, στους δείκτες άρνησης υπερτερούν τα «μην» (57,1%).

Εξετάζοντας το είδος του επόμενου συμφώνου βλέπουμε ότι ευνοεί την αποβολή του τελικού /n/ κυρίως (91,7%) το p και τέλος με μεγάλη διαφορά το k με 8,3%.

09 - κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	16	29,1
-∅	39	70,9
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/	-∅

	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	1	6,3	22	56,4
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	7	43,8	8	20,5
Άρνηση	8	50	9	23,1
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	16	100	39	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	1	100	9	40,9
– θηλυκό (την)	-	-	13	59,1
Σύνολο	1	100	22	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	5	71,4	3	37,5
– θηλυκό (την)	2	28,6	5	62,5
Σύνολο	7	100	8	100
Άρνηση				
– δεν	3	37,5	6	66,7
– μην	5	62,5	3	33,3
Σύνολο	8	100	9	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο9 είναι αυτός/ή που αποβάλλει το τελικό /n/, εκεί που προβλέπεται, τις περισσότερες φορές (70,9%) και απεναντίας το προφέρει μόνο σε ποσοστό 29,1%.
- Συγκεκριμένα, το αποβάλλει ως επί το πλείστον (56,4%) σε οριστικά άρθρα θηλυκού γένους κατά πρώτο λόγο (59,1%) και αρσενικού λόγου ακολούθως (40,9%). Με αρκετά μικρότερο ποσοστό (23,1%) ακολουθούν οι δείκτες άρνησης, κυρίως τα «δε» (66,7%) συγκριτικά με τα «μη» (33,3%). Τέλος, στις αντωνυμίες το ποσοστό μη προφοράς του τελικού /n/ είναι 20,5% με το θηλυκό γένος να υπερτερεί (62,5%) του αρσενικού (37,5%).

Απεναντίας, το προφέρει σε δείκτες άρνησης κατά το ήμισυ (50%) με το «μη» να προηγείται (62,5%) του «δεν» (37,5%). Ακολούθως, στις αντωνυμίες (43,8%) επιλέγει να το προφέρει κυρίως σε εκείνες του αρσενικού γένους (71,4%) απ' ό,τι σε εκείνες του θηλυκού (28,6%). Τέλος, μόνο σε ένα οριστικό άρθρο (6,3%) αρσενικού γένους χρησιμοποιεί το τελικό /n/.

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου, παρατηρούμε ότι την αποβολή του τελικού /n/ την ευνοεί κατά κύριο λόγο (53,9%) το ρ, έπεται το κ με 30,8 %, ακολουθεί (10,3%) το t και τέλος το ts με 5,1%.

Ο10 – κείμενο

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	33	60
-∅	22	40
Σύνολο	55	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	13	39.4	10	45.5
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	11	33.3	4	18.2
Άρνηση	9	27.3	8	36.4
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	33	100	22	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	9	69.2	1	10
– θηλυκό (την)	4	30.8	9	90
Σύνολο	13	100	10	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	5	45.5	3	75
– θηλυκό (την)	6	54.5	1	25
Σύνολο	11	100	4	100
Άρνηση				
– δεν	4	44.4	5	62.5
– μην	5	55.6	3	37.5
Σύνολο	9	100	8	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η O10 προφέρει το τελικό /n/ συνολικά περισσότερες φορές (60%) από αυτές που το αποβάλλει (40%), εκεί όπου προβλέπεται.
 - Αναλυτικότερα, η χρήση του τελικού /n/ είναι σχετικά ισορροπημένη σε άρθρα, αντωνυμίες και δείκτες άρνησης (39,4, 33,3 ,27,3% αντίστοιχα). Απ' την άλλη πλευρά, η παράλειψή του οφείλεται κυρίως στα άρθρα (45,5%), ακολούθως στους δείκτες άρνησης (36,4%) και τέλος στις αντωνυμίες (18,2%).
- Εξετάζοντας τα δεδομένα ανά λεξική κατηγορία βλέπουμε ότι στα άρθρα αρσενικού γένους είναι πιο συχνή η χρήση του τελικού /n/

(69,2%), παρά η απουσία του (10%). Στο θηλυκό γένος των οριστικών άρθρων αντίθετα η απουσία του τελικού /n/ συγκεντρώνει πολύ μεγαλύτερα ποσοστά (90%) απ' ότι η παρουσία του (30,8%). Στα γένη των αντωνυμιών παρατηρείται, όμως, το αντίθετο. Δηλαδή η απουσία του τελικού /n/ είναι πιο συχνή στο αρσενικό γένος (75% έναντι 45,5% στη χρήση του τελικού /n/) απ' ότι στο θηλυκό (54,5% χρήση του τελικού /n/, 25% απουσία του τελικού /n/). Στους δείκτες άρνησης, τέλος, η χρήση του τελικού /n/ είναι ισορροπημένη (44,4% δεν, 55,6% μην), ενώ η παράλειψη του είναι πιο συχνή στο «δεν» (62,5% - 37,5% «μην»).

Εξετάζοντας το είδος του επόμενου συμφώνου βλέπουμε ότι την αποβολή του τελικού /n/ την ευνοούν ισομερώς το k και το p (45,4%) και ακολουθεί με μεγάλη διαφορά (9,1%) το t.

5.2 Περιγραφική Στατιστική Δεδομένων Συνέντευξης

Κρίνοντας τα ανωτέρω συνολικά δεδομένα των συνεντεύξεων των δέκα ομιλητών μας συμπεραίνουμε πως η αποβολή του τελικού /n/ είναι πολύ πιο συχνή, όπως προαναφέρθη, (72,7%) από τη χρήση (27,3%) του.

Ανά λεξική κατηγορία βλέπουμε ότι η χρήση του τελικού έρρινου στις συνεντεύξεις οφείλεται στο μεγαλύτερο βαθμό (52,8%) στους δείκτες άρνησης, ακολουθούν τα οριστικά άρθρα (35,4%) και σε μεγάλη απόσταση έπονται οι αντωνυμίες (9%), ο δείκτης παρομοίωσης (2,1%) και τα αόριστα άρθρα (0,7%).

Αναλυτικότερα τα οριστικά άρθρα με τελικό /n/ στην πλειοψηφία τους ήταν θηλυκού γένους (68,6%) και ακολουθούσαν τα αρσενικά (31,4%). Στους δείκτες άρνησης, το τελικό /n/ εμφανίζεται αυξημένο στο δεν (94,7%) έναντι του μην (5,3%) και στις αντωνυμίες προηγείται το αρσενικό γένος (61,5%) του θηλυκού (38,5%). Ακόμα, παρατηρήθηκε μόνο ένα αόριστο άρθρο με τελικό /n/ σε όλες τις συνεντεύξεις έναντι δύο που το στερούνταν, ενώ θα έπρεπε βάσει γραμματικής να είχε προφερθεί. Τέλος, σημειώθηκε η παρουσία μόνο τριών δεικτών παρομοίωσης σαν με τελικό /n/, έναντι τεσσάρων, που το τελικό έρρινο δεν έδωσε το παρόν, αν και πάλι θα έπρεπε.

Απ' την άλλη πλευρά, βλέπουμε ότι η απουσία του τελικού /n/ οφείλεται κυρίως (58,6%) στους δείκτες άρνησης, ακολούθως στα

οριστικά άρθρα (36,7%), ενώ ακολουθούν με μεγάλη διαφορά και με πολύ χαμηλά ποσοστά οι αντωνυμίες (3,1%), ο δείκτης παρομοίωσης σαν (1%) και τα αόριστα άρθρα (0,5%).

Στις επιμέρους κατηγορίες παρατηρείται η κυριαρχία και πάλι του *δεν* έναντι του *μην* άνευ τελικού /n/ (93,8% - 6,2% αντίστοιχα), όσον αφορά στους δείκτες άρνησης, καθώς και του θηλυκού γένους (83,7%) έναντι του αρσενικού (16,3%) στα οριστικά άρθρα. Οριακή είναι η υπεροχή του θηλυκού γένους και στις αντωνυμίες (58,3%) έναντι του αρσενικού (41,7%).

Αντιπαραβάλλοντας τα στοιχεία από την έρευνα της διδακτορικής διατριβής του Μικρού (Μικρός, 1999 :201) σχετικά με το είδος των προκλιτικών που σημειώνεται απουσία του τελικού /n/ βλέπουμε ότι σημειώνεται ταύτιση στην πρωτοκαθεδρία των δεικτών άρνησης (στο 34,5% των αρνητικών απουσιάζει το τελικό /n/) και έπειτα ακολουθούν με παρόμοια ποσοστά οι αντωνυμίες, οι σύνδεσμοι και τα άρθρα (17,4%, 14,6%, 14,5% αντίστοιχα).

Εξετάζοντας τα άηχα κλειστά σύμφωνα που ακολουθούν και ευνοούν την αποβολή του τελικού /n/ στο σύνολο των συνεντεύξεων, παρατηρούμε ότι προηγείται με μεγάλη διαφορά το k με 44,6%, ύστερα ακολουθεί το p με 20,02% και τέλος το t με 18,7%. Το ts συγκέντρωσε μηδενικά ποσοστά στις συνεντεύξεις.

Παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ότι η φράση «δε(ν) ξέρω/ δε(n) kséro», σε όλα τα πρόσωπα, αλλά κυρίως στο α' ενικό, χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από τους ομιλητές καταλαμβάνοντας το μεγαλύτερο μέρος των περιβαλλόντων που αρχίζουν από ks και κατ' επέκταση των περιβαλλόντων, που εντοπίστηκε αποβολή του τελικού /n/.

Εξετάζοντας τα αντίστοιχα ποσοστά στην έρευνα του Μικρού σχετικά με το «επόμενο σύμφωνο» (Μικρός, 1999 :201) βλέπουμε και εδώ σημαντική ταύτιση αποτελεσμάτων, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό μετά από αποβολή του τελικού /n/ σημειώνει το k (στο 31,6% που αρχίζουν από k σημειώνεται αποβολή τελικού /n/). Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει και στον Μικρό το p (στο 23,2% των λέξεων που αρχίζουν από p έχουμε αποβολή του τελικού /n/) μετά από αποβολή τελικού /n/, ενώ την τρίτη θέση βρίσκεται και πάλι το t (στο 19,6% που αρχίζουν από t παρατηρείται αποβολή τελικού /n/).

Συνολικά η συγκεκριμένη φράση, με ή χωρίς τελικό /n/, εντοπίστηκε στις συνομιλίες 101 φορές (91,8%), ενώ μόνο 9 φορές παρατηρήθηκε άλλη φράση, όπου η δεύτερη λέξη να αρχίζει

από ks και η πρώτη να προβλέπεται γραμματικά να προφέρεται με τελικό /n/ (8,2%). Από τις 101 φορές, που εντοπίστηκε η συγκεκριμένη φράση, στις 91 (90,1%) έγινε με αποβολή του τελικού /n/ («δε ξέρω / δε kséro»), ενώ μόλις στις 10 (9,9%) έγινε χρήση του τελικού έρρινου («δεν ξέρω / den kséro»).

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψιν το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των συνομιλιών η αποβολή του τελικού /n/ σημειώθηκε κατά πρώτο λόγο (44,6%) πριν από λέξεις που έχουν ως αρχικό σύμφωνο το k, καθιστά σημαντική την παρατήρηση αυτή για την πρωτοκαθεδρία της φράσεως «δεν ξέρω» στο καθημερινό λεξιλόγιο των ομιλητών και αντίστοιχα για την ευρεία αποβολή του τελικού /n/ σε αυτήν.

Για αυτό το λόγο ανά ομιλητή θα σημειώνεται και το ποσοστό αυτής της φράσης, με και άνευ τελικού /n/, επί του συνόλου των λεξικών συνόλων, κατά τις οποίες η δεύτερη λέξη αρχίζει από k- (ks-) και η πρώτη να πρέπει να προφέρεται με τελικό /n/ βάσει της πρότυπης νέας ελληνικής γραμματικής.

Αναλυτικότερα ανά ομιλητή/-ρια παρατηρούμε:

01 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	9	14,8
-∅	52	85,2
Σύνολο	61	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	2	22,2	28	53,8
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	-	-	-	-
Άρνηση	7	77,8	24	46,2
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	9	100	52	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	-	-	6	21,4
– θηλυκό (την)	2	100	22	78,6
Σύνολο	2	100	28	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	-	-	-	-
– θηλυκό (την)	-	-	-	-
Σύνολο	-	100	-	100
Άρνηση				
– δεν	7	100	24	100
– μην	-	-	-	-
Σύνολο	7	100	24	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Ο Ο1 παραλείπει το τελικό /n/ τις περισσότερες φορές (85,2%) απ' όπου προβλέπεται, ενώ αντιθέτως το προφέρει μόνο σε ποσοστό 14,8%.
- Συγκεκριμένα, η αποβολή του τελικού /n/ οφείλεται κατά το ήμισυ σχεδόν (53,8%) στα οριστικά άρθρα και σε δεύτερη μοίρα (46,2%) στους δείκτες άρνησης. Αντιθέτως, η προφορά του τελικού /n/ οφείλεται κατά 77,8% σε δείκτες άρνησης και κατά 22,2% σε οριστικά άρθρα.

Αναλυτικότερα, η αποβολή του τελικού /n/ στα άρθρα λαμβάνει χώρα κυρίως (78,6%) στο θηλυκό γένος και μετέπειτα (21,4%) στο αρσενικό. Απ' την άλλη πλευρά, η προφορά του τελικού /n/ στα οριστικά άρθρα παρουσιάζεται 100% στο θηλυκό γένος. Αόριστα άρθρα, αντωνυμίες, όπου απαιτείται τελικό /n/, και δείκτες

παρομοίωσης δεν παρατηρήθηκαν κατά τη συνομιλία. Ακόμα, όσον αφορά στους δείκτες άρνησης ή αποβολή, όσο και η προφορά του τελικού /n/ οφείλεται αμιγώς (100%) στο δείκτη «δε».

Ως προς το είδος του κλειστού άηχου συμφώνου που ακολουθεί, βλέπουμε ότι την αποβολή του τελικού /n/ την ευνοεί κατά το ήμισυ (50%) το k, έπεται το p με 19,2% και τέλος το t με 15,4%.

Τέλος, η κυριαρχούσα φράση «δεν ξέρω» απαντά ως επί το πλείστον άνευ τελικού /n/ (ðe kséro - 83,3%), ενώ με τελικό /n/ (ðen gzéro) μόνο 16,7%.

02 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	10	17,5
-∅	47	82,5
Σύνολο	57	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	4	40	19	40,4
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	2	20	1	2,1
Άρνηση	3	30	25	53,2
Παρομοίωση	1	10	1	2,1
Σύνολο	10	100	47	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
- αρσενικό (τον)	3	75	2	10,5
- θηλυκό (την)	1	25	17	89,5

Σύνολο	4	100	19	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	1	50	-	-
– θηλυκό (την)	1	50	1	100
Σύνολο	2	100	1	100
Άρνηση				
– δεν	2	66,7	24	96
– μην	1	33,3	1	4
Σύνολο	3	100	25	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	1	50	1	50

- Ο Ο2 αποβάλλει το τελικό /n/ στο μεγαλύτερο ποσοστό (82,1%) των περιβαλλόντων, όπου προβλέπεται, και απεναντίας το προφέρει μόνο κατά 17,9%.
- Πιο αναλυτικά, η αποβολή του τελικού /n/ οφείλεται κατά το ήμισυ και ακόμα περισσότερο (54,3%) στους δείκτες άρνησης, στη συνέχεια στα οριστικά άρθρα (41,3%) και με μεγάλη διαφορά, τέλος, στο δείκτη παρομοίωσης και στις αντωνυμίες (2,2%).

Απ' την άλλη πλευρά, η χρήση του τελικού /n/ λαμβάνει χώρα κυρίως (41,3%) στα οριστικά άρθρα, και έπειτα στους δείκτες άρνησης, στις αντωνυμίες και, τέλος, στην παρομοίωση.

Ανά λεξική κατηγορία παρατηρούμε ότι η αποβολή του τελικού /n/ στα οριστικά άρθρα εμφανίζεται πολύ περισσότερο (89,5%) στο θηλυκό γένος έναντι του αρσενικού, ενώ η χρήση του περισσότερο (75%) στο αρσενικό γένος. Αόριστα άρθρα δεν αναφέρθηκαν καθόλου απ' τον/την ομιλητή/-ρια κατά την συνομιλία. Δύο δείκτες παρομοίωσης «σαν» χρησιμοποιήθηκαν από τον/την ομιλητή/-ρια,

ένας με τελικό /n/ και ένας χωρίς. Το δείγμα είναι πολύ μικρό και στις αντωνυμίες, όπου απαιτείται χρήση τελικού /n/. Σε δύο (μία ανά γένος) το προέφερε και σε μία θηλυκού το απέβαλε. Επίσης, στους δείκτες άρνησης, όπου το δείγμα ήταν πολύ μεγάλο (ειδικά με αποβολή), παρατηρούμε ότι το «δε» προηγείται κατά πολύ του «μη», ενώ και κατά τη χρήση του τελικού /n/ το «δεν» προηγείται κατά μία φορά του «μην».

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου βλέπουμε ότι η αποβολή του τελικού /n/ ευνοείται κυρίως (36,2%) προ του k, ακολούθως προ του p (25,5%) και τέλος προ του t (21,3%).

Σε σύνολο 11 λεξικών συνόλων, όπου η δεύτερη λέξη αρχίζει με ks- και η προκλιτική της να χρήζει τελικού /n/, οι 7 (63,6%) αποτελούν τη φράση «δε ξέρω - δε ksέρο» άνευ τελικού /n/.

03 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	18	36.7
-∅	31	63.3
Σύνολο	49	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	4	22.2	5	16.1
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	3	16.7	-	-
Άρνηση	10	55.6	26	83.9
Παρομοίωση	1	5.6	-	-
Σύνολο	18	100	31	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				

– αρσενικό (τον)	1	25	2	40
– θηλυκό (την)	3	75	3	60
Σύνολο	4	100	5	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	-	-	-	-
– θηλυκό (την)	3	100	-	-
Σύνολο	3	100	-	100
Άρνηση				
– δεν	9	90	23	88.5
– μην	1	10	3	11.5
Σύνολο	10	100	26	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Ο 03 περισσότερο (63,3%) αποβάλλει παρά χρησιμοποιεί (36,7%) το τελικό ν.
- Συγκεκριμένα, η αποβολή του στηρίζεται στο μεγαλύτερο μέρος στους δείκτες άρνησης (83,9%) και ακολούθως στα οριστικά άρθρα (16,1%). Απεναντίας, χρήση του τελικού /n/ συμβαίνει, κυρίως (55,6%), και πάλι στους δείκτες άρνησης και στη συνέχεια στα οριστικά άρθρα (22,2%), στις αντωνυμίες (16,7%) και τέλος στους δείκτες παρομοίωσης (5,6%).

Αναλύοντας τις επιμέρους κατηγορίες βλέπουμε ότι στα οριστικά άρθρα η αποβολή, αλλά και η χρήση του τελικού /n/ πλεονάζει στο θηλυκό γένος (60% και 75% αντίστοιχα) έναντι του αρσενικού. Αόριστα άρθρα, που απαιτούν τελικό /n/, δεν παρατηρούνται καθόλου κατά την ομιλία. Ένας, μόνο, δείκτης παρομοίωσης «σαν» υφίσταται στην συνομιλία με παρουσία τελικού /n/. Παρουσία

τελικού /n/ βλέπουμε και στις 3 αντωνυμίες, που το απαιτούσαν, όλες θηλυκού γένους. Ακόμα, στους δείκτες άρνησης, όπου το δείγμα ήταν πολύ μεγάλο, βλέπουμε ότι και κατά την αποβολή, αλλά και κατά την προφορά του τελικού /n/, το «δεν» και «δε» αντίστοιχα προηγείται του «μη» και «μη» με πολύ μεγάλη διαφορά (με 88,5 και 90% αντίστοιχα).

Εξετάζοντας το είδος του επόμενου συμφώνου βλέπουμε ότι η αποβολή του τελικού /n/ οφείλεται κυρίως (41,9%) προ του k, ακολούθως (25,8%) στο t και τέλος (16,1%) στο p.

Τέλος, το 100% (8/8) των λεξικών συνόλων αποτελούμενων από προκλιτικό, που χρήζει τελικού /n/ και επόμενη λέξη από ks-, συνιστά την συνήθη φράση «δε ξέρω – δε ksέρο» άνευ τελικού έρρινου.

04 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	11	25,6
-∅	32	74,4
Σύνολο	43	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	-	-	22	68,8
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	1	9,1	2	6,3
Άρνηση	10	90,9	7	21,9
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	11	100	32	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
— αρσενικό	-	-	8	36,4

(τον)				
– θηλυκό (την)	-	-	14	63,6
Σύνολο	-	100	22	100
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	1	100	1	50
– θηλυκό (την)	-	-	1	50
Σύνολο	1	100	2	100
Άρνηση				
– δεν	9	90	7	100
– μην	1	10	-	-
Σύνολο	10	100	7	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο4 παραλείπει το τελικό /n/, κατά τη συνομιλία, τριπλάσια (73,8%) σχεδόν, απ' ότι το προφέρει (26,2%).
- Πιο συγκεκριμένα, η παράλειψη του τελικού /n/ οφείλεται περισσότερο στα οριστικά άρθρα (71%), ακολούθως στους δείκτες άρνησης (22,6%) και τέλος στις αντωνυμίες (6,5%). Αόριστα άρθρα και δείκτες παρομοίωσης δεν αναφέρει καθόλου κατά τη συζήτηση.

Απ' την άλλη μεριά η χρήση του τελικού /n/ οφείλεται κατά κύριο λόγο (90,9%) στους δείκτες άρνησης και άπαξ σε αντωνυμία αρσενικού γένους συγκεκριμένα. Σε οριστικά άρθρα δεν κάνει καθόλου χρήση του τελικού /n/, ενώ εκεί, όπου το αποβάλλει πρόκειται κυρίως για θηλυκό γένος (63,6%) σε σχέση με το αρσενικό (36,4%). Όσον αφορά στις αντωνυμίες, όπου έχουμε αποβολή του τελικού /n/, η μία είναι θηλυκού και η άλλη αρσενικού γένους. Επίσης, ο δείκτης άρνησης, που έχει παραλειφθεί το τελικό /n/, είναι αμιγώς ο

«δε», ενώ και οι δείκτες, όπου έχει χρησιμοποιηθεί το τελικό /n/, είναι κυρίως (90%) ο «δεν» και σε μεγάλη απόσταση (10%) ακολουθεί ο «μην».

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου που ευνοεί την αποβολή του τελικού /n/ προηγείται το k με 40,6%, ακολούθως το t με 31,3% και τέλος, έπεται το p με 25%.

Τέλος, σε σύνολο δέκα λεξικών συνόλων με προκλιτική λέξη, που χρήζει τελικού /n/ και ακολουθούσα λέξη από ks-, οι πέντε (50%) αποτελούν τη φράση «δεν ξέρω – δεν ksέρο», ενώ οι τέσσερις (40%) το σύννηθες «δε ξέρω – δε ksέρο».

05 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	24	48
-∅	26	52
Σύνολο	50	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	12	50	5	19,2
Άρθρο (αόριστο)	-	-	1	3,8
Αντωνυμία	3	12,5	-	-
Άρνηση	9	37,5	20	76,9
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	24	100	26	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
— αρσενικό (τον)	3	25	-	-
— θηλυκό (την)	9	75	5	100
Σύνολο	12	100	5	100

	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	-	-	1	100
Αντωνυμία				
— αρσενικό (τον)	2	66,7	-	-
— θηλυκό (την)	1	33,3	-	-
Σύνολο	3	100	-	100
Άρνηση				
— δεν	9	100	19	95
— μην	-	-	1	5
Σύνολο	9	100	20	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο5 αποβάλλει οριακά περισσότερες φορές (52%) το τελικό /n/ στα περιβάλλοντα, όπου προβλέπεται κατά τη συνομιλία μας.
- Αναλυτικότερα, αυτό συμβαίνει κυρίως (76,9%) στους δείκτες άρνησης, ακολούθως (19,2%) στα οριστικά άρθρα και άπαξ (3,8%) σε αόριστο άρθρο. Απεναντίας, προφέρει το τελικό /n/ στα οριστικά άρθρα, κατά το ήμισυ (50%), σε δείκτες άρνησης (37,5%) και τέλος σε αντωνυμίες (12,5%).

Ανά λεξική κατηγορία παρατηρούμε πως στα οριστικά άρθρα ο ομιλητής αποβάλλει το τελικό /n/ αμιγώς στο θηλυκό γένος, ενώ το προφέρει κυρίως (75%) και πάλι στο θηλυκό γένος. Στις αντωνυμίες προφέρει το τελικό /n/ κυρίως στο αρσενικό γένος, αλλά με μικρή ποσοτική διαφορά (2 αρσενικού και 1 θηλυκού γένους). Στους δείκτες άρνησης το «δε» κυριαρχεί (95%) έναντι του «μη» (5%), όπως και κατά την προφορά του τελικού /n/ («δεν» 100%). Χρήση δεικτών παρομοίωσης δεν έκανε ο ομιλητής καθόλου κατά τη συνομιλία.

Τα κλειστά άηχα σύμφωνα που ευνοούν την αποβολή του τελικού /n/, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει με αυτά, είναι στην παρούσα συνέντευξη με μεγάλη διαφορά το k (69,2%) και έπονται το t με 7,7% και το p με 3,8%.

Τέλος, 81,8% των λεξικών συνόλων με προκλιτική λέξη, που χρήζει προφοράς του τελικού /n/, ακολουθούμενο από ks- συγκεντρώνει η συχνή φράση «δε ξέρω – δε ksέρο».

Ο6 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	17	34,7
-∅	32	65,3
Σύνολο	49	

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	7	41,2	19	59,4
Άρθρο (αόριστο)	1	5,9	-	-
Αντωνυμία	2	11,8	-	-
Άρνηση	6	35,3	12	37,5
Παρομοίωση	1	5,9	1	3,1
Σύνολο	17		32	

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	3	42,9	2	10,5
– θηλυκό (την)	4	57,1	17	89,5
Σύνολο	7		19	
	N	%	N	%
Άρθρο (αόριστο)	1	1	-	-
Αντωνυμία				

– αρσενικό (τον)	2	100	-	-
– θηλυκό (την)	-	-	-	-
Σύνολο	2		-	
Άρνηση				
– δεν	6	100	12	100
– μην	-	-	-	-
Σύνολο	6		12	
	N	%	N	%
Παρομοίωση	1	50	1	50

- Η Ο6 παραλείπει το τελικό /n/ σε αρκετά μεγαλύτερο βαθμό (65,3%) σε σχέση με τη χρήση του (34,7%), από τα σημεία, όπου η χρήση του προβλέπεται.
- Ανά λεξική κατηγορία παρατηρούμε πως η χρήση του τελικού /n/ οφείλεται κυρίως στα οριστικά άρθρα (41,2%) και ακολούθως στους δείκτες άρνησης (35,3%). Αντιθέτως τα ποσοστά είναι πολύ μικρότερα στις αντωνυμίες (11,8%), στο αόριστο άρθρο και στο δείκτη της παρομοίωσης σαν (5,9%).

Αναλυτικότερα, στο οριστικό άρθρο, όπου γίνεται χρήση του τελικού /n/, βλέπουμε ότι προηγείται ελαφρώς (57,1%) το θηλυκό γένος έναντι του αρσενικού (42,9%). Οι αντωνυμίες είναι μόνο δύο και αμφοτέρως θηλυκού γένους και οι δείκτες άρνησης είναι όλοι δεν. Η μοναδική αόριστη αντωνυμία, που παρατηρείται με τελικό /n/, είναι αρσενικού γένους.

Απ' την άλλη πλευρά, κατά την αποβολή του τελικού /n/ βλέπουμε ότι η πλειονότητα αφορά οριστικά άρθρα (59,4%), ακολούθως δείκτες άρνησης (37,5%) και τέλος έναν μόνο δείκτη παρομοίωσης σαν (3,1%).

Πιο αναλυτικά, στα οριστικά άρθρα προηγείται με διαφορά το θηλυκό γένος (89,5%) του αρσενικού (10,5%), ενώ και πάλι οι δείκτες άρνησης είναι όλοι δεν, καθώς ο Ο6 δεν έκανε καθόλου χρήση στο δείκτη μην.

Το σύμφωνο που ευνοεί, εδώ, περισσότερο την αποβολή του τελικού /n/, όταν αρχίζει από αυτό η επόμενη λέξη, είναι το p (40,6%), ακολουθεί το k (37,5%) και τέλος το t (15,6%).

Τέλος, το λεξικό σύνολο «δε ξέρω – δε kséro» συγκεντρώνει, κατά τη συνομιλία, 60%, ενώ μόλις το 20% είναι το ίδιο, αλλά με χρήση του τελικού /n/ (δεν ξέρω – δεν kséro).

07 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	24	60
-∅	16	40
Σύνολο	40	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	17	70.8	5	31.3
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	1	4.2	3	18.8
Άρνηση	6	25	8	50
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	24	100	16	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	3	17.6	1	20
– θηλυκό (την)	14	82.4	4	80
Σύνολο	17	100	5	100
	N	%	N	%
Άρθρο	-	-	-	-

(αόριστο)				
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	1	100	1	33.3
– θηλυκό (την)	-	-	2	66.7
Σύνολο	1	100	3	100
Άρνηση				
– <i>δεν</i>	5	83.3	6	75
– <i>μην</i>	1	16.7	2	25
Σύνολο	6	100	8	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο7 κάνει χρήση του τελικού /n/ με λίγο μεγαλύτερη συχνότητα (60%) απ' αυτή (40%), που το αφαιρεί κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.
Συγκεκριμένα, αποβάλλει το τελικό /n/ τις μισές φορές (50%) στους δείκτες άρνησης, ακολούθως στα οριστικά άρθρα (31,3%) και, τέλος, στις αντωνυμίες (18,8%).

Απ' την άλλη μεριά, η χρήση του τελικού /n/ παρατηρείται κυρίως (70,8%) στα οριστικά άρθρα, ακολούθως (25%) στους δείκτες άρνησης και τέλος σε μία αντωνυμία αρσενικού γένους. Αόριστα άρθρα και δείκτες παρομοίωσης, που χρήζουν τελικό /n/, δεν παρατηρήθηκαν κατά τη συνομιλία μας.

Ανά λεξική κατηγορία βλέπουμε ότι και κατά την αποβολή και κατά τη χρήση του τελικού /n/ το θηλυκό γένος προηγείται του αρσενικού σε συχνότητα στη συζήτηση (80% - 20% κατά την αποβολή/ 82,4% - 17,6% κατά τη χρήση). Στις λίγες αντωνυμίες, που αναφέρονται και χρήζουν τελικού /n/, το αποβάλλει σε δύο θηλυκού και σε μία αρσενικού γένους.

Όσον αφορά στους δείκτες άρνησης, τέλος, είναι πιο συχνή και η αποβολή (75%) και η χρήση (83,3%) του τελικού /n/ στο «δε(ν)» συγκριτικά με το «μη(ν)».

Σχετικά με το είδος του επόμενου συμφώνου από τα περιβάλλοντα, που σημειώθηκε αποβολή του τελικού /n/, παρατηρούμε ότι

προηγείται το t με 31,3% και μετά έπονται ισομερώς τα k και p με 18,8%.

08 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	14	29,8
-∅	33	70,2
Σύνολο	47	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	2	14,3	1	3
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	-	-	-	-
Άρνηση	12	85,7	32	97
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	14	100	33	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	2	100	-	-
– θηλυκό (την)	-	-	1	100
Σύνολο	2	100	1	100
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	-	-	-	-
– θηλυκό (την)	-	-	-	-
Σύνολο	-	100	-	100

Άρνηση				
– δεν	12	100	31	96,9
– μην	-	-	1	3,1
Σύνολο	12	100	32	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο8 αποβάλλει το τελικό /n/ κατά κράτος (70,2%) και το αναφέρει μόνο στο 29,8%, που το απαιτούν.
- Η ομιλήτρια αφαιρεί το τελικό /n/ κατά κύριο λόγο (97%) στους δείκτες άρνησης και έπονται με πολύ μεγάλη διαφορά στα οριστικά άρθρα (3%).

Απ' την άλλη πλευρά προφέρει το τελικό /n/ και πάλι κυρίως (85,7%) σε δείκτες άρνησης και μετά ακολουθούν τα οριστικά άρθρα με 14,3%.

Αόριστα άρθρα, αντωνυμίες και δείκτες παρομοίωσης, που χρήζουν τελικού /n/, δεν συναντώνται στη συνομιλία.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά στα οριστικά άρθρα, προφέρει το τελικό /n/ σε δύο μόνο αρσενικού γένους και το αφαιρεί σε ένα θηλυκού γένους.

Ακόμα, σχετικά με τους δείκτες άρνησης και κατά την προφορά και κατά την αποβολή του τελικού /n/, το «δε(ν)» προηγείται παρασάγγας του «μη(ν)» (100% κατά τη χρήση και 96,9 κατά την αποβολή).

Όσον αφορά, εδώ, τη φύση του επόμενου συμφώνου από την αποβολή του τελικού /n/, βλέπουμε ότι προηγείται με διαφορά το k με 60,6%, έπεται το p με 12,1% και τέλος το t με 3%.

Τέλος, η συγκεκριμένη ομιλήτρια έκανε ευρεία χρήση (19 φορές) της φράσεως «δε ξέρω – δε kséro» αποκλειστικά άνευ τελικού /n/.

Ο9 - συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	11	14,5
-∅	65	85,5

Σύνολο	76	100
---------------	----	-----

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	3	27,3	24	36,9
Άρθρο (αόριστο)	-	-	1	1,5
Αντωνυμία	-	-	3	4,6
Άρνηση	8	72,7	37	56,9
Παρομοίωση	-	-	-	-
Σύνολο	11	100	65	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	1	33,3	-	-
– θηλυκό (την)	2	66,7	24	100
Σύνολο	3	100	24	100
Άρθρο (αόριστο)	-	-	1	100
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	-	-	2	66,7
– θηλυκό (την)	-	-	1	33,3
Σύνολο	-	100	3	100
Άρνηση				
– δεν	8	100	36	97,3
– μην	-	-	1	2,7

Σύνολο	8	100	37	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	-	-

- Η Ο9 συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό αποβολής του τελικού /n/ (85,5%) από όλους τους/τις υπόλοιπους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα.

Πιο αναλυτικά, το μεγαλύτερο ποσοστό αποβολής του τελικού /n/ το εμφανίζουν οι δείκτες άρνησης (56,9%), ακολουθούν τα οριστικά άρθρα (36,9%) και με μεγάλη διαφορά ακολουθούν οι αντωνυμίες (4,6%) και τέλος, τα αόριστα άρθρα (1,5%).

Απ' την άλλη πλευρά, κατά την προφορά του τελικού /n/ προηγούνται και πάλι οι δείκτες άρνησης (72,7%) και έπονται τα οριστικά άρθρα (27,3%), ενώ στις υπόλοιπες λεξικές κατηγορίες δεν βάζει τελικό /n/ καθόλου. Δείκτες παρομοίωσης δεν παρατηρήθηκαν κατά τη συνομιλία.

Κρίνοντας τις επιμέρους κατηγορίες παρατηρούμε ότι στα οριστικά άρθρα το θηλυκό γένος προηγείται και κατά την αποβολή και κατά τη χρήση του τελικού /n/ (100% στην αποβολή και 66,7 στη χρήση) έναντι του αρσενικού γένους. Ένα μόνο αόριστο άρθρο αρσενικού γένους («ένα») παρατηρήθηκε στην συνομιλία και, όπως προαναφέρθη άνευ τελικού /n/. Μόνο τρεις αντωνυμίες, που έχριζαν τελικού /n/, εντοπίστηκαν στη συνομιλία. Και στις τρεις έγινε αποβολή του τελικού /n/, δύο εκ των οποίων αρσενικού και μία θηλυκού γένους. Επιπροσθέτως, στους δείκτες της άρνησης το «δε(ν)» επικράτησε με διαφορά του «μη(ν)» και στις δύο κατηγορίες (97,3% με αποβολή και 100% με χρήση του τελικού /n/).

Ως προς το είδος του επόμενου συμφώνου κατόπιν της αποβολής του τελικού /n/, παρατηρείται πρωτοκαθεδρία του k με 52,3%, έπεται το r με 23,1% και τέλος το t με 10,8%.

Τέλος, η συγκεκριμένη ομιλήτρια έκανε τη μεγαλύτερη χρήση (23 φορές) από όλους της φράσεως «δε(ν) ξέρω»! Εξ αυτών το 95,7% των περιπτώσεων ήταν χωρίς το τελικό έρρινο (δε kséro) και μόνο το 4,3% (άπαξ) ήταν με τελικό /n/ (den kséro).

010 – συνέντευξη

Πίνακας 1. Συνολική χρήση και αποβολή του τελικού /n/.

	N	%
/-n/	6	10,3
-∅	52	89,7
Σύνολο	58	100

Πίνακας 2. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)	-	-	13	25
Άρθρο (αόριστο)	-	-	-	-
Αντωνυμία	1	16,7	3	5,8
Άρνηση	5	83,3	34	65,4
Παρομοίωση	-	-	2	3,8
Σύνολο	6	100	52	100

Πίνακας 3. Χρήση και αποβολή του τελικού /n/ ανά λεξική κατηγορία και επιμέρους κατηγορίες.

	/-n/		-∅	
	N	%	N	%
Άρθρο (οριστικό)				
– αρσενικό (τον)	-	-	2	15,4
– θηλυκό (την)	-	-	11	84,6
Σύνολο	-	100	13	100
Άρθρο (αόριστο)				
Αντωνυμία				
– αρσενικό (τον)	1	100	1	33,3
– θηλυκό (την)	-	-	2	66,7
Σύνολο	1	100	3	100

Άρνηση				
— <i>δεν</i>	5	100	29	85,3
— <i>μην</i>	-	-	5	14,7
Σύνολο	5	100	34	100
	N	%	N	%
Παρομοίωση	-	-	2	100

- Η O10 κατά τη διάρκεια της συνέντευξης παρέλειψε τη χρήση του τελικού έρρινου στα περιβάλλοντα που προβλέπονται βάσει γραμματικών κανόνων κατά πολύ μεγάλο ποσοστό (89,7%), ενώ η χρήση του ήταν πολύ περιορισμένη (10,3%).
- Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ανά λεξική κατηγορία πως η χρήση του τελικού /n/ οφείλεται ως επί το πλείστον (83,3%) στο δείκτη άρνησης δεν και άπαξ σε αντωνυμία αρσενικού γένους.

Απεναντίας η παράλειψη του τελικού /n/ οφείλεται κυρίως (65,4%) στους δείκτες άρνησης, εκ των οποίων αυτό λαμβάνει χώρα βασικά (85,3%) στο δείκτη δεν και πολύ λιγότερο (14,7%) στο μην. Ακολούθως παράλειψη του τελικού /n/ παρατηρούμε κατά 25% στα οριστικά άρθρα, με τη μερίδα του λέοντος (84,6%) να έχουν εκείνα του θηλυκού γένους και με μεγάλη απόσταση (15,4%) του αρσενικού γένους. Τέλος, πολύ μικρό μερίδιο (5,8%) κατά την παράλειψη του τελικού /n/ έχουν οι αντωνυμίες, όπου σημειώνεται ελαφρά υπεροχή (66,7%) του θηλυκού γένους, ενώ μικρό (3,8%) είναι και το ποσοστό στο δείκτη παρομοίωσης σαν.

Επίσης, σχετικά με το είδος του επόμενου συμφώνου κατόπιν της αποβολής του τελικού /n/, παρατηρείται η υπεροχή του k με 38,5%, έπεται το t με 25% και τέλος ακολουθεί το p με 17,3%.

Τέλος, και πάλι η χρήση της φράσης «δε(ν) ξέρω» έγινε κατά κύριο λόγο (81,8%) χωρίς την προφορά του τελικού /n/ (ðe kséro) και μόλις άπαξ (9,1%) με αυτό (ðen kséro).

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα/ Προτάσεις

6.1 Μεταγλωσσική ενημερότητα ομιλητών

Η μεταγλωσσική ενημερότητα έγκειται στη γνώση των ομιλητών για το φαινόμενο της αποβολής του τελικού /n/ και στο κατά πόσο αντιλαμβάνονται ότι οι ίδιοι στον προφορικό τους λόγο το πράττουν. Τα ποιοτικά τους σχόλια μετά την εκ μέρους μου αποκάλυψη του ακριβούς θέματος της έρευνας με τη συμπλήρωση της μισάωρης συνέντευξης είναι πολύ χρήσιμα, καθώς δηλώνουν το αν έχουν παρατηρήσει οι ίδιοι ή τους έχει επισημανθεί από το περιβάλλον τους η τάση τους για αποβολή του τελικού /n/ προ των κλειστών άηχων φθόγγων.

Οι περισσότεροι (8 εκ των 10) είχαν παρατηρήσει ή τους είχε επισημανθεί η γλωσσική τους αυτή συνήθεια και μόνο δύο δήλωσαν πλήρη άγνοια της τάσης τους αυτής. Οι μισοί εκ των ομιλητών που είχαν γνώση επί της συνήθειας τους για αποβολή του τελικού /n/ δεν μπορούσαν να εξηγήσουν ή να δικαιολογήσουν αυτό το φαινόμενο. Αρκετοί ομιλητές/-τριες (4 από τους 10) στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν ή να αποδώσουν κάπου αυτό το φαινόμενο και τη συνήθεια τους κατ' επέκτασιν ανέφεραν τη βιασύνη και την ταχύτητα στον προφορικό λόγο ως το πιο πιθανό αίτιο.

Σημαντικό ποιοτικό σχόλιο προέκυψε από δύο ομιλητές, οι οποίοι δήλωσαν ότι η τάση τους για αποβολή του τελικού /n/ στον προφορικό λόγο προκαλεί θυμηδία και σκωπτικά σχόλια από τις παρέες και το στενό κοινωνικό τους κύκλο, ενώ ένας ομιλητής, ο οποίος δεν είχε παρατηρήσει στον εαυτό του τη γλωσσική αυτή επιλογή, δήλωσε ότι περιγελούσε φίλους του, που το διέπρατταν. Μάλιστα μία ομιλήτρια, ενώ της είχε επισημανθεί στο παρελθόν η συνήθειά της αυτή, όταν της ανέφερα τον λόγο που επελέγη για αυτή την έρευνα, δήλωσε ότι ένιωσε άσχημα.

Ακόμα, τρεις ομιλήτριες προέβησαν σε μη γλωσσολογικές ερμηνείες του φαινομένου στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν τη γλωσσική αυτή επιλογή τους. Η πρώτη θεωρεί ότι η μη επαρκής γνώση του ορθογραφικού κανόνα την οδηγεί σε αυτήν την τάση της αποβολής του τελικού /n/ και πρόσθεσε ότι, ενώ στον γραπτό της λόγο η χρήση και αποβολή του τελικού <-n> είναι μοιρασμένη,

στον προφορικό έχει συνηθίσει να το παραλείπει. Η δεύτερη νόμιζε ότι η προσθήκη του τελικού τελικού /n/ έχει εξαλειφθεί πλέον από την Πρότυπη Νεοελληνική Γραμματική και η τρίτη ομιλήτρια με σιγουριά απέδωσε αυτήν της την τάση στην ανατομία της μύτης της. Θεωρεί ότι η επέμβαση που είχε κάνει σε νεότερη ηλικία για αδενοειδείς εκβλαστήσεις στη μύτη της την είχε προσωρινά οδηγήσει στη διευκόλυνση της προφοράς του τελικού /n/, ενώ η τωρινή της κατάσταση οφείλεται στη χειροτέρευση της κατάστασης της ρινικής κοιλότητάς της.

Η τρίτη αυτή ομιλήτρια, βέβαια, απέδειξε ότι είχε αυτογνωσία ως προς συνήθειες του προφορικού της λόγου, καθώς δήλωσε ότι έχει παρατηρήσει ότι σίγουρα αποβάλλει το τελικό /n/ προ του k-, κάτι που φαίνεται και από τα ποσοστά της και κατά την ανάγνωση κειμένου (50% αποβολή) και στην ελεύθερη συνομιλία (100% αποβολή). Ακόμα και προ του συμπλέγματος ks-, όπου προηγείται ο φθόγγος k, σημειώνει τεράστια ποσοστά αποβολής του τελικού /n/ (100% στο κείμενο, 81,8% στη συνομιλία).

Αντίστοιχη γνώση επί των συνηθειών του στον προφορικό λόγο φάνηκε ότι είχε και ένας άλλος ομιλητής από τη Βόρεια Ελλάδα, ο οποίος δήλωσε ότι αποβάλλει το τελικό /n/ κυρίως στα άρθρα και στον δείκτη άρνησης δεν λόγω βιασύνης. Πράγματι, κατά την ανάγνωση του κειμένου απέβαλε το τελικό /n/ στα άρθρα με ποσοστό 59,1% και στο «δεν» με ποσοστό 77,8%, ενώ κατά τη συνομιλία τα ποσοστά αυξήθηκαν (93,3% στα άρθρα και 77,4% στο «δεν»).

6.2 Συμπεράσματα έρευνας

Τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα οδηγούν στα εξής σημαντικά συμπεράσματα:

i) Η αποβολή του τελικού /n/ παρουσίασε μεγαλύτερα ποσοστά κατά την ελεύθερη συνομιλία συγκριτικά με την ανάγνωση κειμένου (35,8% - 72,7% αντίστοιχα). Αυτή η διαφοροποίηση εξηγείται από τη χαλαρότητα των ομιλητών/ -τριών κατά την ελεύθερη συνομιλία, η οποία δεν ασκεί ψυχολογική πίεση, ούτε οδηγεί τον/την ομιλητή/- τρια στο να προσέχει τις γλωσσικές επιλογές του/της. Έτσι η ψυχογλωσσολογική επίδραση του παραδόξου του παρατηρητή, η οποία αναλύθηκε ανωτέρω, αμβλύνεται. Από την άλλη, η ανάγνωση ενός συγκεκριμένου κειμένου παρουσία του τελικού /n/, όπου εκείνο προβλέπεται βάσει της πρότυπης γραμματικής, προκαλεί άγχος και επιφέρει πιο τυπική φόρμα ομιλίας.

ii) Ο φθόγγος προ του οποίου παρατηρήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό αποβολής του τελικού /n/ στα συνολικά δεδομένα των ελεύθερων συνομιλιών ήταν το ουρανικό k (44,6%), ενώ σύμφωνα με τα αντίστοιχα συνολικά δεδομένα κατά την ανάγνωση κειμένου προηγείται το διχειλικό p (50,6%). Τα συγκεκριμένα δεδομένα παρουσιάζουν αντιστοιχίες και με τα αποτελέσματα της

διατριβής Μικρού. Τα μεγάλα ποσοστά του k- (ks-) οφείλονται κατά πολύ μεγάλο μέρος στην ευρεία χρήση της φράσης «δε(ν) ξέρω» κατά τις ελεύθερες συνεντεύξεις με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες,

iii) Η λεξική κατηγορία στην οποία παρατηρείται κατά κόρον απουσία του τελικού /n/ κατά τις ελεύθερες συνομιλίες είναι οι δείκτες άρνησης (58,6%), ενώ κατά την ανάγνωση κειμένου είναι τα οριστικά άρθρα (36%) και ακολούθως οι αντωνυμίες (34,3%). Η πρωτοκαθεδρία των δεικτών άρνησης οφείλεται και εδώ στη συχνή αναφορά της φράσης «δε(ν) ξέρω».

iv) Οι περισσότεροι ομιλητές (8/10) ήταν ενήμεροι για αυτή τη φωνολογική προτίμησή τους, αν και οι μισοί (4/8) μόνο μπόρεσαν να δώσουν μία εξήγηση σε αυτό. Η ταχύτητα του προφορικού λόγου είναι η κύρια υπόθεση των ομιλητών/-τριών για αυτήν τους τη φωνολογική επιλογή. Εντύπωση προκάλεσαν οι μαρτυρίες περί θυμηδίας και σκωπτικών σχολίων των παρεών και του ευρύτερου κοινωνικού κύκλου των συγκεκριμένων συνεντευξιαζόμενων λόγω της συχνής τους αποβολής του τελικού /n/ προ των άηχων κλειστών συμφώνων. Αυτές οι κοινωνικές συμπεριφορές μαρτυρούν ότι η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή ξενίζει και δεν αποτελεί (ακόμα) πλειοψηφική τάση.

6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο της Μεθοδολογίας η έρευνα για την αποβολή του τελικού /n/ συνετελέσθη σε δείγμα ευκολίας δέκα ατόμων, δηλαδή σε διαθέσιμα άτομα, στα οποία είχε παρατηρηθεί η φωνολογική αυτή επιλογή τους, διότι προτεραιότητα του ερευνητή ήταν η καταγραφή του φαινομένου αυτού. Στο μέλλον θα πρέπει η έρευνα να στραφεί σε μελέτη του ίδιου φαινομένου και σε τυχαίο δείγμα, καθώς έτσι θα μπορέσει να σχηματιστεί πιο εμπλουτισμένη εικόνα περί της έκτασης αυτής της γλωσσικής επιλογής στην ελληνική κοινωνία. Ένα τέτοιο απαιτητικότερο εγχείρημα θα απαιτήσει επίσης πολύ μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων/-ουσών σε πιο ευρεία ηλικιακή κλίμακα, ώστε να καταγραφεί έτσι η κοινωνική κατανομή με εγκυρότητα. Θα πρέπει, τέλος, να συνυπολογιστεί και ο ρόλος των τοπικών διαλέκτων της νέας ελληνικής, που παρουσιάζουν αποβολή του /n/ και οι τυχόν επιδράσεις τους στους ομιλητές της ΚΝΕ.

Παράρτημα Α

Προσωπικά στοιχεία συμμετεχόντων

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ»

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΜΙΛΗΤΗ:

Όνομα:

Επώνυμο:

Ημερομηνία γέννησης:

Φύλο:

Τόπος γέννησης:

Τόπος κατοικίας:

Μητρική γλώσσα:

Ποικιλία/-ες που μιλάει:

Άλλες γλώσσες:

Επάγγελμα:

Μορφωτικό επίπεδο:

Σχολείο που αποφοίτησε (δημόσιο, ιδιωτικό):

Ετήσιο εισόδημα: κάτω από €10.000, €10.000–20.000,
€20.000–30.000, €30.000–40.000, πάνω από €40.000

Παράρτημα Β

Έντυπο πληροφοριών

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ»

ΕΡΕΥΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Έντυπο πληροφοριών

Έχετε προσκληθεί να λάβετε μέρος στην παρούσα έρευνα, η οποία αποτελεί μέρος της διπλωματικής εργασίας την οποία εκπονώ στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος *Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία* στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Πριν αποφασίσετε, είναι σημαντικό να κατανοήσετε το λόγο για τον οποίον διεξάγεται αυτή η έρευνα και τι περιλαμβάνει. Αφιερώστε λίγο χρόνο για να διαβάσετε τις ακόλουθες πληροφορίες προσεκτικά και συζητήστε τις με άλλους, αν επιθυμείτε. Ρωτήστε με αν υπάρχει κάτι που δεν είναι σαφές ή για το οποίο θα επιθυμούσατε περισσότερες πληροφορίες. Έχετε όσο χρόνο θέλετε για να αποφασίσετε εάν επιθυμείτε να συμμετάσχετε ή όχι στην έρευνα.

Σας ευχαριστώ που αφιερώσατε χρόνο για να διαβάσετε αυτό το έντυπο.

- **Σκοπός** της έρευνας είναι να μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο ομιλείται σήμερα η ελληνική γλώσσα από φυσικούς ομιλητές ηλικίας 20 με 45 ετών. Επιδιώκει να παράσχει μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη ανάλυση της χρήσης και της ποικιλομορφίας της ελληνικής αλλά και των αιτιών που κρύβονται πίσω από αυτήν την ποικιλομορφία.
- Έχετε **επιλεγεί** για να συμβάλετε σε αυτήν την έρευνα λόγω του γλωσσικού σας προφίλ, το οποίο ταιριάζει στα κριτήρια της έρευνας.
- Εξαρτάται από εσάς αν θα **αποφασίσετε** να συμμετάσχετε στην έρευνα ή όχι. Εάν αποφασίσετε να λάβετε μέρος, θα σας δοθεί αυτό το δελτίο πληροφοριών και θα σας ζητηθεί να υπογράψετε έντυπο συγκατάθεσης. Εάν

αποφασίσετε να λάβετε μέρος, θα έχετε ακόμα τη δυνατότητα να αποσυρθείτε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς να δώσετε εξηγήσεις. Η απόφαση να αποσυρθείτε οποιαδήποτε ώρα ή η απόφαση να μη λάβετε μέρος δεν θα σας επηρεάσει με κανένα τρόπο.

- Αν αποφασίσετε να λάβετε μέρος σε αυτήν την έρευνα, θα σας ζητηθεί αρχικά να δώσετε κάποιες γενικές πληροφορίες υπό μορφή διαλόγου για τον εαυτό σας όπως την ηλικία σας, την απασχόλησή σας, τον τόπο γέννησής σας και το γλωσσικό σας υπόβαθρο. Στη συνέχεια θα σας ζητηθεί να διαβάσετε ένα γραπτό κείμενο και να συζητήσετε με τον ερευνητή σχετικά με τρέχοντα θέματα. Η όλη διαδικασία θα διαρκέσει περίπου 45 λεπτά.
- Η συμμετοχή σας στην έρευνα αυτή δεν ενέχει κινδύνους ή ρίσκα. Η ανωνυμία σας θα διαφυλαχθεί για πάντα. Ο ερευνητής θα σας δώσει ένα κωδικό ο οποίος θα χρησιμοποιείται αντί του ονόματός σας διαφυλάσσοντας έτσι την ανωνυμία σας. Τα προσωπικά σας στοιχεία και οι πληροφορίες που συνελέχθησαν κατά τη συνέντευξη θα αφαιρεθούν έτσι που να μην είναι δυνατή η ταυτοποίησή σας, θα είναι γνωστά μόνο στον ερευνητή και δεν θα γνωστοποιηθούν σε τρίτα άτομα αλλά θα παραμείνουν αποθηκευμένα σε ηλεκτρονική μορφή αποθήκευσης αρχείων.
- Εάν το επιθυμείτε, ο ερευνητής μπορεί να σας στείλει τα αποτελέσματα της έρευνας όταν αυτά δημοσιευθούν.

Στοιχεία για περισσότερες πληροφορίες

Ερευνητής: Νικόλαος Σπυρόπουλος
Τηλέφωνο: 6973373104
Email: nikolaos.spyropoulos@st.ouc.ac.cy
Επιβλέπων καθηγητής: Πέτρος Καρατσαρέας, Λέκτορας Αγγλικής Γλώσσας και Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Westminster, P.Karatsareas@ouc.ac.cy

Ημερομηνία:

Ο ερευνητής

Υπογραφή:

Ολογράφως:

Παράρτημα Γ

Έντυπο συναίνεσης συμμετεχόντων

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ»

ΕΡΕΥΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Έντυπο συναίνεσης συμμετεχόντων

Επιβεβαιώνω ότι

- έχω διαβάσει και κατανοήσει τις πληροφορίες που μου δόθηκαν σχετικά με την παρούσα έρευνα·
- μου δόθηκε η ευκαιρία να κάνω ερωτήσεις·
- δέχτηκα εθελοντικά να συμμετάσχω στην έρευνα·
- ενημερώθηκα ότι μπορώ να αποσυρθώ οποιαδήποτε στιγμή χωρίς να δώσω εξηγήσεις και χωρίς κάποια ποινή·
- ο ερευνητής μου εξήγησε τις διαδικασίες περί του απορρήτου·
- ο ερευνητής μου εξήγησε τα σχετικά με τη μελλοντική χρήση των δεδομένων που συλλέγονται με την έρευνα καθώς και τα σχετικά με τη δημοσίευση, διανομή και αρχειοθέτησή τους.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ :.....

Ο ερευνητής

Ο/η συμμετέχων/-ουσα

Υπογραφή:.....

.....

Ολογράφως:

.....

Κωδικός συμμετέχοντος/-ουσας

Παράρτημα Δ

Κείμενο συνέντευξης

Τον πιο σημαντικό ρόλο στην προσαρμογή του ατόμου στην κοινωνία τον παίζει η οικογένεια και οι χειρισμοί της πάνω στην ψυχολογία του παιδιού.

Στον πατέρα και τη μητέρα πέφτει η ευθύνη ώστε να βοηθήσουν το παιδί τους να μην προβληματίζεται και να μην κολλάει στην πραγματική ζωή στις παρέες του και στους κοινωνικούς του κύκλους.

Ανάλογη ευθύνη πέφτει και στον καθηγητή ή στην καθηγήτρια που θα περάσουν με τον τρόπο τους την τάξη ολόκληρη την ιδέα να μην ψάχνουν με απόλυτο τρόπο ιδανικές σχέσεις αλλά και να μην τσακώνονται με την πρώτη ευκαιρία δείχνοντας ανοχή και κατανόηση στη διαφορετικότητα.

Σε αυτήν την κρίσιμη ηλικία οφείλουμε να μην κριτικάρουμε και να μην ψέγουμε τον ψυχισμό του νέου ανθρώπου αλλά να τον καταλαβαίνουμε και να τον κατανοούμε. Δεν παρατηρείται, βέβαια, πάντα μια τέτοια σωστή αντιμετώπιση εκ μέρους της οικογένειας.

Στον ψυχολόγο καταφεύγουν σήμερα αρκετοί νέοι γονείς, οι οποίοι προσπαθούν έτσι να ερευνήσουν τον κομβικό ρόλο της καθοδήγησης και του σωστού παραδείγματος για τα παιδιά τους. Δεν πιστεύουν ότι έτσι θα λύσουν οριστικά τον προβληματισμό τους πάνω σε αυτό το θέμα, καθώς δεν προβλέπεται κάτι τέτοιο λόγω της σύνθετης φύσης του προβλήματος, αλλά οι περισσότεροι δεν πτοούνται και προσπαθούν να κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν.

Την προσεχτική και σταδιακή ένταξη του νέου ανθρώπου στην κοινωνία πρέπει να την παρακολουθούν διακριτικά οι γονείς και να την προωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην πληγωθούν τα παιδιά τους καθώς τα περισσότερα δεν κατέχουν αρχικά τον τρόπο που θα το πετύχουν. Οι γονείς

οφείλουν να μην ξεχνούν τις δικές τους δυσκολίες στην αντίστοιχη ηλικία και για αυτό δεν καταφεύγουν συνήθως σε αυστηρές επικρίσεις και επιπλήξεις στα παιδιά τους.

Αρκετοί νέοι άνθρωποι, βέβαια, δεν κολλάνε στην πρώτη δυσκολία λόγω της ισχυρής προσωπικότητάς τους αλλά αυτό δεν πρέπει να χαρακτηρίζει τη νεολαία στο σύνολό της και ούτε να ρυθμίζει τον τρόπο αντιμετώπισής της.

Το νέο άνθρωπο, ειδικά, η συνεχής επιβράβευση τον κολακεύει και για αυτό την ψάχνει στις παρέες που δημιουργεί, αν τυχόν η οικογένεια δεν την παρέχει απλόχερα. Βέβαια πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ότι δεν είναι πάντα γόνιμη και απαραίτητη, γιατί χωρίς την κατάλληλη καθοδήγηση και κριτική μπορεί να την πατήσει αργότερα στη ζωή του.

Οι συνεχείς παρατηρήσεις και παροτρύνσεις τον κουράζουν τον έφηβο γιατί νοιώθει ότι τον ταυτίζουν με παιδί και ότι έτσι την προσωπικότητά του την «τσαλακώνουν» αντιμετωπίζοντας τον κυρίως ως δέκτη συμβουλών, χρήσιμων μεν αλλά κουραστικών.

Συμπερασματικά, ο ρόλος του περιβάλλοντος του νέου ανθρώπου σε αυτήν τη δύσκολη ηλικία της ανεξαρτητοποίησης και της διαμόρφωσης προσωπικότητας είναι πολύ σημαντικός και κομβικός για τη μετέπειτα πορεία του, ώστε τον ίδιο του τον εαυτό να τον κατανοήσει και τη ζωή του προς το καλύτερο να την τροποποιήσει.

Βιβλιογραφία

- Αρβανίτη, Αμ., Joseph, Br. (2000) Variation in Voiced Stop Prenasalization in Greek. *Γλωσσολογία*, 11-12, 131 – 166.
- Αρχάκης, Αρ., Κονδύλη, Μ. (2011) *Εισαγωγή σε Ζητήματα Κοινωνιογλωσσολογίας*. Αθήνα: Νήσος.
- Holmes, J. (2016) *Εισαγωγή στην Κοινωνιογλωσσολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Holton, D., Mackridge, P., Φιλιππάκη-Warburton, Ειρ. (2016) *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κλαϊρής, Χρ., Μπαμπανιώτης, Γ. (2009) *Γραμματική της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Mackridge, P. (2014) *Η Νεοελληνική Γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Μικρός, Γ. (1999) *Κοινωνιογλωσσολογική Προσέγγιση Φωνολογικών Προβλημάτων της Νέας Ελληνικής – Φωνητική ποικιλία των έρρινων συμφώνων*. Αθήνα.
- Μικρός, Γ. (2009) *Η Ποσοτική Ανάλυση της Κοινωνιογλωσσολογικής Ποικιλίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Nespor, M. (2015) *Φωνολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. (1941) *Νεοελληνική Γραμματική*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.
- Φιλιππάκη-Warburton, Ειρ., Γεωργιαφέντης, Μ., Κοτζόγλου, Γ., Λουκά, Μ. (2012) *Γραμματική Ε΄ & Στ΄ Δημοτικού*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
- Χατζησαββίδης, Σ., Χατζησαββίδου, Αθ. (2013) *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».